

Nemunas

Nr. 22-23
(385-386-
826-827)

2012 m.
birželio 14-27 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Maironis: „Skambiai, plačiai,
tvirtai, galingai”... **2 p.**

Tradicinė Kauno dainų ir šokių šventė.
Donato STANKEVIČIAUS nuotrauka

www.nemunas.net

Kauno Laiptai
3-7 p. **Tiltai** **9-12 p.**

Maironis: „Skambiai, plačiai, tvirtai, galingai”...

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

1924 m. rugpjūtis, Kaunas, Vileišio aikštė. Pirmoji Lietuvoje surengta Dainų šventė. Dabar nuotraukose sunku jžiūrėti ir dalyvių veidus, ir net oro slygas, lydėjusių šventę. Tai vyko taip seniai, kad net pats Maironis galėjo ateiti ir kartu su visais klausytis dainų. O šiais metais mes minime jį kaip mūsų tautos patriarchą, kurio atminimas reikalauja vis naujai atrasti istorijos tėkmė tolstančias asmenybes. Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktoriė Aldona Ruseckaitė priminė, kad 1924 m. spauda paskelbė, jog rugpjūčio šventėje Maironis buvo netikėtas siurprizas. Štaiš metais mes minime jau 150-ąjį klasiko gimtadienį ir nė kiek nesistebime klausydamiesi dainų pagal jo tekstus. Maironis save vadino dainiumi, taip mes jį ir šiandien įvardijame. „Poetas gyveno itin sudėtingu laiku, kai reikėjo kelti ir šaukti tautą. Tuomet jo dvasia sugebėjo apgaubti žemę ir žmones, nes Maironis prabilo į kiekvieną lietuvių. Šiandien poetas būtų labai laimingas matydamas tokią šventę. O Maironio metai – kiekvieno mūsų šventę. Jis nėra nebyli istorija, nes jo dvasia perduodama iš kartos į kartą“, – kalbėjo A. Ruseckai-

tė. Iš tiesų birželio 2 d. Kauno dainų slėnyje rinkosi stebetinai jauna publika. Dainų ir šokių šventėje „Graži tu, mano brangi Tėvyne...“, skirtoje Maironio metinėms, skambėjo tos pačios dainos, matyt šokai, tačiau jau kitai kartai, naujai atėjusiesiems. Tradicija perduoda tarsi amžinosis ugnies fakelas, keliantis per ją saugančių chorvedžių, kompozitorių, choreografių rankas. 1924-aisiais tautinė savivoka, tradicijų puoselėjimas buvo netaisiejama gyvensenos dalis. Tai mums liudija seneliai, tą aiškiai matome ir fotografijoje. Šiandien gyvename kitokiais laikais, tačiau principai, regis, išliko tie patys, nors ir nuosaikiai reiškiami.

Dainų ir šokių šventę saugotina kaip tikroji, grynoji tradicija. Ji turėtų išlikti lyg gyvasis muziejus, kuriame buriasi vis nauji žmonės, gebantys išilieti į senašias, realiai jau neegzistuojančias, gal net kiek teatrališkas formas. Visos kitos patriotizmo, tautiškumo raiškos įmanomas ir pageidautinos, tačiau šaliajosi. Dainų šventė yra viena iš galimių. Žydingo autentiškumo, skonio ir precizikos čia nereikia tikėtis, nes jos stiprybė – masiškumas, gausa. Susirenka daugybė žmonių – nuo pačių mažiausią iki žilagalvių senolių – ir pajunta ben-

drumo (gal trumpalaikio ir iliuzinio, bet nuoširdaus) jausmą. Tai trumpos ekstazinės akimirkos, kuriuos skleidžiasi oponuodamos kameriniams, intymiam susitelkimui ir suteikia kitokio buvimo galimybę. Dainų ir šokių šventė – lyg Maironio poezijos sesuo – plati, galinga, atvira. Vieniems artima, kitiems tolima, tačiau išsaugotina.

Kai dar XIX a. pirmosios dainų šventės buvo surengtos Šveicarijoje ir Viskietijoje, jos lygai taip pat atrodė monumentalios ir didingos, sujungusios begales žmonių, uždavinavusių aikštėse. Pati didžiausia pašaulioje Dainų šventė įvyko 1928 m. Austrijoje Franzo Schuberto 100-ųjų mirties metinių proga, kai į Vieną suvažiavo 200 tūkstančių vokiečių chorų dainininkų iš īvairių pasaulyo valstybių. Kyla pagunda sugretinti ir mus. Galime, nors ne tai svarbiausia. Šiemet mūsų šventėje dalyvavo apie 4000 dalyvių: 116 chorų – 11 moterų, 5 vyru, 33 mišrūs, 40 jaunučių, 25 jaunių, merginų ir jaunimo chorai, koncertavo 2 orkestrai, 6 ansambliai ir kapelos, 11 ansambliai, pasirodė 20 tautinių šokių kolektyvų – 5 šokių kolektyvai, 15 tautinių šokių grupių. Pirmoji Lietuvos dainų šventė surengta Petro Vileišio aikštėje – Žemės ūkio ir pramonės parodos metu

Aukuro ugnį uždegė kompozitorius Lioginas Abarius.

„Dainų dienoje“, inicijuotoje Juozo Žilevičiaus, dalyvavo 77 chorai (3000 dainininkų) ir 50 tūkstančių klausytojų. Po ketverių metų dainininkų buvo jau du kartus daugiau.

Vyriausiasis tradicinės šventės meno vadovas ir dirigentas šiandien – Petras Bingelis, meno vadovai – Leokadija Januškienė ir Ksavera Plančiūnas. Deja, jie kalba ne tai apie džiaugsmą susirinkus dainuoti, bet ir apie tai, kad dainuojančiuju vis mažiau. Kai žvelgi į Dainų slėnio „sceną“, taip gal ir ne atrodo, tačiau iš tiesų chorų ir entuziazmo Lietuvos mažėja. O susirenkant kaskart vis pasitikrinama, kiek bendraminčių dar likę. Šventės metu niekas apie tai nekalba ir nesiguodžia, tačiau jai pasibaigus vėl apgailestauja dėl sunkius chorų padėties ir jų nuolatinio mažėjimo. Vakarų Europoje dainų švenčių tradicijos pamažu išblėso ir skleidėsi Baltijos šalyse. Sovietmečiu šie renginiai tapo tautinės tapatybės ir savimonės žadinimo, taučios bendrumo ir vienybės jausmo stiprinimo formomis. Kokia pas mus bus jų ateitis, sunku prognozuoti. Kaunas laikytas lietuviškų chorų lopšiu, tačiau dabar situacija akiavaidžiai keičiasi.

2003 m. lapkričio 7 d. UNESCO pripažino Estijos, Latvijos ir Lietuvos dainų ir šokių švenčių tradiciją bei simbolika žmonijos žodinio ir nematerialaus kultūros paveldo šedevrui, bet jo tausojojamas, regis, nėra tokis savaiminis ir paprasitas, kai gyvenimas išstumia kai kuriuos ankšciau natūraliai gyvavusių raiškos būdus. Testinumas trūkinėja, tradicijos keičiasi, vaikai vis rečiau nori dainuoti chorouose. O gal jų tiesiog nemotyvuojame.

Dainų ir šokių šventė prasidėjo dar birželio 1 d., kai Petrašiūnų kapinėse buvo pagerbtai palaido-

tū chorvedžių – Juozo Naujalo, Juozo Gruodžio, Stasio Šimkaus, Česlovo Sasnausko ir ktų – kapai. O birželio 2 d. – šv. Mišios Kauno arkikatedroje bazilikoje. Vėliau nuo Vilniaus gatvės iki Dainų slėnio, sekdamas senosiomis tradicijomis, pajudėjo Kauno dainų ir šokių šventės dalyvių eiseną. Vakare slėnyje aukuo ugnies užžiebimu (jā uždegė kompozitorius Lioginas Abarius) ir skambiai nuaidėjusia „Tautiška giesme“ prasidėjo teatralizuota šventės atidarymo ceremonija bei koncertas.

Sunku pasakyti, kaip būtų atrodžiusi šventė, ypač šokių kolektyvų rateliai, jei Kauną kiaurą dieną merkės lietus ir vakare nebūtų pasibaigęs. Tačiau viskas ir ši kartą baigesi laimingai. Žiūrovų suoliukai buvo gerokai įmirkė, mažųjų dainoms kiek pritrūko Saulėtos atmosferos, bet šokiai vijosi kaip visada smagiai, dainos skambėjo aidžiai. Šventės režisierius Egidijus Stancikas kalbėjo apie norą suburti visus šokėjus ir dainininkus, kad vėl pasijustume kaip Dainuojančios revoliucijos laikais, tik ši kartą kur nors žydičiame Maironio sode. E. Stancikas šventei dirigavo energingiau už choremeisterius, nes jo rankoms pakluslo visa simbolinė tauata. Šventės scenografija – visiškai minimali. Be kelių vaikščiojančių gėlių, keleto senojo Kauno vaizdų – vien dainininkai ir šokėjai. Ko nors daugiau ir netrūko, nes gausa ir taip liejosi per kraštus. Masiškumas – keistas reiškinys. Net paprasciausiai dalykai suskamba paveikliai. Daininkai iškelia popierines gėles, pamuoja jomis, o atrodo, kad vyksta kažkas išpūdingo.

Nukelta į 8 p.

Žemaitės premija – Vladui Kalvaičiui

42-oji Žemaitės literatūrinė premija įteikta tytuvėniškiui rašytojui Vladui Kalvaičiui už trečiąjį prozos knygą – novelijų romaną „Sustiprinto režimo barakas“ (Kaunas: „Kauko laiptai“, 2011). Simboliška, kad autorius pagerbtas Užvenčio dvaro sodyboje minint lietuvių literatūros klasikės Žemaitės gimimo metines. Simboliška ir tai, kad šiemet šventė vyko prieš Birželio 14-ąjį, Gedulio ir vilties dieną, primenan-

čią masinius gyventojų trėmius.

Knygos redaktorius, Kauno kultūros ir meno savaitraščio „Nemunas“ vyriausiasis redaktorius Viktoras Rudžiškas pastebėjo, jog ši knyga nėra vien literatūrinis faktas, jis bus svarbi istorijai bei lietuvių psychologijai pažinti: „Esame tauta, turinti netik kariūno, bet ir agrarinį geną – rami, kantri, išgyvenanti, atleidžianti, o šiuo atveju – mokanti įvardyti ir neužmiršti“. Literatūrologė, profesorė Viktorija Daujotytė pasidžiaugė, kad retkarčiais tokios premijos skiriamos to

krasto saviesiems. Jos manymu, tokiu būdu sustiprinama vieta, jos reikšmė, gyvumas. Tai paskatina pakelti akis į viršų, suvokti, kokioj išpūdingoj vietoj esame, kokioj gilioj kultūrinėj erdvėj. Vietoj, į kurią prieš šimtą ir daugiau metų ne kartą buvo suėjė ne vieno mūsų kultūros žmogaus žingsniai. Čia buvo Žemaitė, Povilas Višinskis, pagrindinė savo gyvenimo patirtį įgijo Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana. Tai laiminga vieta, įgijusi savęs vertus šeimininkus.

Nukelta į 8 p.

Kelmės rajono savivaldybės mero pavaduotojas Kęstutis Bilius užriša laureatui Vladui Kalvaičiui juostą.

Vladas KALVAITIS

Kandidatas į... Ginesą

Gražinos Viktorijos
PETROŠIENĖS nuotrauka

- Lauruti, ar gali prižiūrėti barščius, kad neišburgėtų? Lekiu karvutes melžti. Tikriausiai akis pražiūrėjo manęs belaukdamos...

- Ką?! A! Galiu, galiu. Ko čia negalési. Tik pastraipėlę baigsiu ir žvilgteliu.

- Lauruti, brangusis! I fermą vėluoju. O bobos tokią vėluojančių nemégsta. Šnairuoją. Gyva suėstu. Ar gali tas tris šakotas diržingas pliauskas susmulkinti... kurios prie kalandės guli? Aš neišgaliu. Vakarienei ką nors gardaus padarysiu.

- Ką?! A! Galiu, galiu. Kodėl ne... Va sakinj baigiu - ir viskas. Bék, bék.

- Lauruti, norėčiau, kad paukštintum paršo gardą. Kokią vieną placią ar dvi siauresnes prikaltum. Toks nenuoramai! Toks naravotas. Kaip cirkininkas. Atsispuria i žemę visom kojom - ir i viršų. Paskui vaikausi pusdieni po visą kaimą, padalkus pasikelusi.

- Ką?! A! Gerai, gerai, lék. Tik puslapėli perskaitysiu ir... Kur kirvio ieškoti?

- Ant kaladės.

- Ką?

- Sakau - ant kaladės. Įkirtau, o ištraukti - nors kauk.

- Lauruti, ar negalėtum?..

- Ką?! A? Galiu, galiu... Žinoma, galiu...

- Laurutėli, ar tu...

- Dėl tavęs visada... Tuo, tuo.

Taciuai barščiai išburgėdavo iki paskutinio lašo, *kugelis* sugruzdėdavo, varškėčiai ar abriedukai prisvildavo prie puodo dugno neatplėšiamai. Vienintelė jam vieta - sašlavynas. Diržingas malkas skaldė pati pasiskaičiusi sijoną, pagėgiusius paršus po kaimą gaudė viena, viena vystė, valgydino, dainavo lopšines, leido į darželį, mokė abécélės vaikučius, viena..., viena..., viena...

Negali sakyti, kad Laurutis nieko nepagelbėjo. Visas pasaulio valstybių sostines išpyškins né nemirktelejės, kokios aukščiausią kalymą viršukalnės, ilgiausios upės ir ežerai, už kokus žygarbius Nobelio premiją gavo Čerčilis, koks Stalino

partinis slapyvardis, kas įtakingiausias pasaulio žmogus, kuo garsus Pavlovas, ką išrado Edisonas, kokie geriausiai pasaulio ir Rusijos kompozitoriai, rašytojai ir dailininkai - atsakymą gausi tą pačią minutę.

Lauručio kasdienė orbita ovalo formos. Ryta lankstu į mokyklą, po darbo - puslankiu - pas motiną ir tuo pat kitu puslankiu į namus. Vyrai į savo susibūrimus, į savo „šventes“ jo nekvietė. Iš pradžių kelis kartus pasiūlė, bet Laurutis tik pasipirštė kaip šuo, iššokęs iš kūdros į krantą, sumataravo rankomis, - ir daugiau burnų nebeausino. Nenorai - ne reikia. Nedidelė bėda.

Tačiau moterys ant Zofijos griežė dantį, virte virę iš apmaudo ir pasiutimo. O į akis skiedė: „Kaip tau, Zosyt, nuskilo! Kaip pasisekė!

Tavajam nei „tašką“ reikia, nei kompaniją. Visada švarus kaip *missis*. Mūsiškiai prasiblaivo tik po antrąjų gaidžių, kai keltis metas. O kai grįžta paryčiais pusgirčiai, puola it alkani žvėry. Atsikeli - galva ūžia, jauties lyg iš purvo duobės būtum išbridus. Burnoj kartu, kojos linksta. Gerai tau, Zosyt. Vai, kaip gerai.“

O Zofijai iš tikrujų gerai. Net labai. Darbuojasi Laurutis mokykloje produktyviai ir išradinai. Su vaikais sutaria. Drožia kleketukus, varpelius, lazdas su įvairiausios formos gugėmis, kala inkilus, iš molio lipdo paukstelius (*žvirblius*, *zyles*, *varnėnus*) - šviliynes. Gerbiaamas visame rajone, už mokinį sumeistrautą se nobinių verpimo ratelių ir už lazdas apdovanotas respublikinėmis premijomis, padėkomis. I mokytojų kambarį užsuka tik pasikeisti žurnala... Vakarais iki pusiaunakčio prasidėti prie savo pastraipėlių. Gulasi tyliai. Viskuo patenkintas. Ir jai būna atidus, jautrus, šiltas, švelnus kaip milūnas. Jautė Zofija savo širdimi, jei kur nors, kada nors, apsvalginta malonus jausmo būtų prasiskaičiavusi (matematiką ji visada mėgo!), kiekviena sueitis... ką čia pavograus - būtų prisikvietę ke lis tuzinus artojeliu ir audėjeliu...

Pagaliau vieną ankstyvą rytą (atleiskite už banalią, nusivalgiojusią frazę!) Laurutį prikélé į abi akis įkibusi Saulė. Matyt, taip reikėjo. Iš tiesų

krūtinėje buvo tiek mėlio, kiek jo atsiranda lubinams žydint, taip šviesu, jog galėjo išbučiuoti visus pasaulio apsamanojusių akmenis. Zofijos veidas taip pat švytėjo sau lés glostomas. Šiek tiek pakitęs. Daugiau raukslelių smilkiniuose, palei lūpas. Bet vis dėlto gražus. Meistriškai nulipdytas. Ir iš gero molio. Prasikrapštęs akis atsargiai išmetė kojas į patalą, paakintas minties, kad tam veideliui reikėtų padaryti tokį malonumą, jog rainėlės dar labiau sužiburiuotų, tai, ko niekada nedarė. Ir sumastė: atneš puoduką kavos. Kol kaito virdulys, nusiprausė, nusiskuto... Aha! Ir jis nebe pirmos jaunystės, pasidėvėjęs. Iėjo tuo metu, kai Zofija sėdėjo baltoose debesynuose, pasirémusi ant alkūnės, kita prisidengusi akis. Ji to nelaukė ir sulikė:

- O, Dieve! Kas čia per šventę!

- Taip, taip! - subrundo Laurutę.

- Dviguba. Tau - kava į lovą. O aš vakar prieš dyvilką užverčiau

paskutiniosios knygos paskutinį puslapį... Žinal, ką tai reiškia?

Ji nežinojo, bet nieko nesakė. Kava įsikrūjus buvo labai gardi. Iš kur to išmoko? Gal iš tų pastraipėlių?

Taigi ji gérė. Jis į ją žiūrėjo...

Spoksojo dėmesingai, bet įtariai, varginamas kažkokios neaiškios abejonės, nudrykusios nuo kregždėtu smilkinių iki prikastos lūpos.

- O tau į fermą... nereikia?

- Nereikia. Be to, fermos seniai nėra. Aš nebe melžėja.

- Ne? O kas?

- Vyriausioji ekonomistė!

- Kas? Kas? E-ko-nomistė?! Vyriausioji?! Seniai?

- Trylikti metai. Nejaugi neprisiemeni?

- Ne, ne! Prisimenu. Išvažiuodavai į sesijas... O čia, namie, karaliaudavo ta tavo vyresnėlė. Šmirinėdavo be perstojo. Rizgi, pilka boba. Ne boba, o furija.

- Nusišnekėjai. Normali moteris.

- Nuo tos normalios moters vos neišprotėjau. Laurai, nueik, Laurai, atnešk, Laurai, per daug šviesos degini, varstai duris vidurnakčių, o aš užmigt negaliu. Kasdien tos pačios litanijos! Nusiramindavau tik nuėjės prie šaltinių. Bet

vos grįžti, tuož prisistato, sunėrūsi virš pilvo rankas. „Ką ten nusiziūrėjai? Namie vietos nebeturi?...

Vargšė ta mano Zosė. Kaip ji su tokiu Mišiuginu, tokiu tinginiu, tokiu varškėciu gyvena... Seniai būčiai išvijus. Net vaidytis bijavau - aš žodži, ji dešimt.

- Prajuokinai, Lauruti, prajuokinai... Numutuokiau, kad būdavai prie mirties slenkscio...

- Klausyk, kur tie laiptai iš kordoriaus kyla?

- I antrą aukštą. Živilė ir Žilvinas kambarius išrengė. Pagal savo skoni... Samdėm vieną meistrą, o siaip-patys. Neprisimeni? Ne kartą buvai užlipęs. O pertvaras tas, uosines, ažurines - tu pasiūlei.

- Ką?! Taip, taip. O kur dabar Živi...

- Živilė? Norvegijoje, Osle.

- Kas ją išeido?

- Kaip - kas? Kaip ir visi. Nusipirkiai išskrido.

- Dabar iš tiesų nesuprantu. Ką ji ten daro?

- Ką gydytojai daro? Žmones gydo. Tuoj kalbėsimės per skaipą. Galėsi pats paklausti, jei panorėsi... Po savaitės grįž atostogų...

Laurutis visa viršutine žiauna prikando apatinę lūpą lyg norėdamas ją vienu ypu pratyti.

- Ką veikia Žilv...

- Žilvinas? Laiko paskutinius magistro egzaminus.

- Vilniuj ar Kaune? Kaunas arčiau...

Zofija iš plaučių dugno garsiai atsiduso.

- Nei Kaune, nei Vilniuje. Prasinos universitete - juk sakiau.

- Matyt, užsigalvojės buvau. Pro ausis praleidau. Kokia jo specialybė?

- To ir aš nežinau. Kažkokia labai reta, bet dabar populiar... Ten sunku patekti.

- Taip, taip! Girdėjau. Duok puoduką.

- Nusinešiu pati... Jau keliuosi. O tu pasipuoš. Padoriai apsirenk. Komodos viršutiniame stalciuje nauji marškiniai. Iš Paryžiaus parvežiau. Madingi. Eilutės, kurią prieš trejetą metų pirkau, taip ir nebuvai užsivilkės...

- Tai kad pati žinai... vis dirbau... ne tas galvoj...

- Vadinas, jau baigė. Ačiū Dievui. Kas per kūrinys?

- Didžioji tarybinė enciklopedija. Penkiasdešimt tomų.

- Penkiasdešimt tomų???

- Taip! - Lauručio akys kupinos šviesos. Ir ne tek akys. Švytėjo kiekvienna raukšlelė, kiekvienna strazdanėlė... O pats? Pats buvo panašus į paukštį, į paukštį, pasirošusį skristi į kažkokius slėpiningsus tolis. Suplos rankomis ir pakils.

- O kas toliau, Lauruti? - sudejava Zofija, padėdama ant komodos tuščią kavos puoduką.

- Rašysiu į Gineso asociaciją. Tegul man suruošia egzaminą. Manau, esu vienintelis žmogus Sajungoje, perskaitęs tuos penkiasdešimt tomų... Ir ką perskaičiau, viską atsimenu. Sunkiau tik su aukštą matematika. Iš kitų sričių jokių klausimų nebijau... Aš būsiu pirmasis. Tu suprant - pirmas!!!

- Oi, Lauruti, Lauruti! Bėda ta, kad Tarybų Sajunga nusikapanojo. Penkiolika metų Lietuva laisva. Pra-skirsiu užuolaidas - pasižūrėk. Vi si namai su trispalvėmis.

- Anksčiau už jas į kalėjimą kis, - išgažtingai prakošė pro dantis Laurutis.

- O dabar be baimės keliamė. Štai paimk vėliavą. Vakar išlyginau. Pririšk prie koto. Šiandien didžiulė šventė - Mindaugo karūnavimo diena.

- Mindaugo karūnavimo diena. Apie kurį parašyta drama? Žinoma. Pririšiu prie koto... Iškelsiu...

Bet paskui. Noriu pažiūrėti, kaip gatvė atrodė.

- Tik neužgaišk.

Dar spėjusi skaipu persimesti kelias žodžiai su dukra, Zofija per patį varpo skambėjimą pravėrė kiemo vartelius. Žmonės iš višu pusių plūdo į bažnyčią. Laurutis nesimatė.

Po pamaldų iš bažnytėlės išėjo beveik pirmoji. Bažnytkaimio gale sutiko keletą pažiūtamų, skubančių į kultūros namus. Vie ni tvirtino, kad Laurutį matė eiantį į kirką, kiti - Šatrijos kalno link, treti - į gandingus Svil lių šaltinius.

Silvija PELECKIENĖ

n o v e l t ē s

Autorės asmeninio archyvo
nuotrauka

Prabudimas

Mégau tą nedidelį sraunų vinguliuotą upelį. Sruvo per lygumas, aukštumėles, kol pasiekdavo didžiąjų upę. Apjuosdamas kalvą, jis ilgai šniokšdavo, blaškydavosi, tarasi ką prisimindamas. Jis labai išmintingas, toks plepys, toks gaivus. Jei suprastum jo kalbą, sužinotum begalę istoriją: apie švelniomis gegužės naktimis dainuojančias undines, apie saulės spindulius, pasiekiančius verdenės dugnį ir virstančius auksu, ir apie paslaptingą gyvybės galią. Šis verdenis, trykštantis iš giliausių motinos žemės gelmių, nešasi visas žemės paslaptis ir yra nepaprastai vaikus. Jame gyvenanti dvasia sukaupia viso aplink esancio pasaulio minčias, jausmus, viltis ir džiaugsmus. Jis viską prisimena, viską žino, viską saugo.

Artėdama prie jo jaučiau, tarsi mane kas šauktu. Ir aš ieškojau. Atsiėdau ant akmens krašto, įmerkiau kojas į tekantį skaidrų vandenį. Jis kliokė, gurgėjo aplink kalną vis žemyn ir, rodės, dainavo, džiūgavo. Taip, kaip mano gyvenimas. Buvo džiaugsmo, buvo sielvarto, bet, regis tikrasis gyvenimas, tas svajotas, srovena pro šalį, nepaliečia mančias. Vis klega ir klega pro šalį kažkur tol, nematomas, atskirtas nuo mano gyvenimo. Vanduo bėga nepaliaudamas, bet vis dėlto yra čia, visuomet toks pat, tačiau kaskart kitas. Kaip mano laikas su baimėmis, širdgėlomis ir džiaugsmais. Klausausi švelnaius upelio gurgejimo ir atrodo, jog tai kalba mano pačios gyvenimo, esančio dabar, balsas. Ir išgyventas skausmas, liūdesys nušvintas giedrumu, gerumu ir susitaikymu. Upė dainuoja mano kančios balsu.

Dovana

Ši nepaprasta žieduolė pilkā ir nykų žiemos vakarą sukūrė pavasarį. Dažnai žvilgčiojau į jos tamsius, stambius lapus ir gojau, kaip ji pražysta, išsiskleidžia, pa-skinda sodrus kvapas, atsiveria puikuolis žiedas. Sugodota ji atveria slapčiausius žodžius, giliausias mintis ir įžengia į nepaprastą tylą, kur atranda slaptažodį, išvaduojantį nuo mano paties gyvenimo. Ir toji dieviška grožybė apgaubia sidabriška žvaigždžių šviesą.

Pagaliau išaušta pilkšva vandeninga die-na, viską apgaubusi blyškiai slappingais šešėliais. O stebuklingoji žyduolė iš lėto išskleidė mistiškai žiedą.

Taip atrandu savę pavasarį. Nebeieškau klaidų, neįvykusių troškimų, išsivaduoju nuo baimių, ir mano siela nuskaidréja.

Gélė dovanoto žinojimo laukimą.

Vizijos

Artėjant vakarui, ji įžengdavo vidun. Uždarydavo laukujes duris, įeidavo į nedide-

li kambarėli, kuriame pasieniuose stovėjo dvi paklotos lovelės, spintelė su pelargonia ir nedidelė kėdutė prie lovos. Užtraukdavo užuolaidas, užgesindavo šviesą. Kambaryste tapdavo dar tamsiau. Ji atsisėdavo ant lovelės ir sukryžiuodavo ant kelių savo geliančias rankas. Užmerkdavo akis. Kartkartėmis skruostais nuriedėdavo viena kita spindinti ašara. Tarsi nenorom taip verkia brandaus amžiaus žmonės, suvokę visą gyvenimo aimanų beprastiškumą ir tuštybę. Tada ji pakildavo, prieidavo prie kitos lovelės ir prabildavo: „Na, dukrele, jau išbudai. Laikas į mokyklą. Paruošiau tavo mėgstamos kakavos. Kelkis. Sušuko si plaukus.“ Taip sakydama ji glostydavo dukters išsivaizduojamas garbanas.

Toje begarsėjė akyloje tamsoje ji, motina, atkurdavo savo praeitį. Ir tai jai suteikdavo laikiną paguodą, apmalšindavo bai-sų netekties skausmą. Iš praeities sutemų išplėšdavo menkiausias akimirkas, kurios, rodės, buvo nugrimzdusios tolmon užmarštini. Ji prisimindavo dukters balsą, žodžius, gyvas žybsinčias akis. Ir tos akimirkos trumpam praskleisdavo laiko uždan-gą. Prisiminimai sugrąžindavo visa, kas buvo seniai ir ko neįmanoma užmiršti. Jokia mirtis negali sunaikinti praeities. Štai jos suknėlės, bateliai, knygos, užrašų knygėlės. Iskyla įvairios vaikiškos nelaimės – nudeginta ranka, sumušta koja ar išbrėžtas skruostas. Visa tai gyva ir egzistuos tol, kol ji, motina, bus gyva. Tad ji saugo tas laimingas akimirkas, tiki jų gyvybingumu. Jai reikia tik prietemos, vienatvės ir aplink esančių daiktų, kuriais naudojosi jos anks-ti mirusi duktė.

„Ak, vaikeli, – galvoja ji, – kaip būtu gera, jei būtum šalia. Toks gražus būtų gyvenimas.“

Ir ji vaikšto po kambarį savo vizijose laikydama už rankos išsivaizduojamą duk-relę.

O praeitis lengvai plevena šalia, nusi-nešdama viską laiko amžinybęn.

Palaima

Ji mėgo tą nedidelio sodo kampelį. Vyšnyną. Taip ji praminė šią vietą. Čia laisvai augo nepriziūrimi, bet vešlūs vyšnių medžiai. Vaisių užmegzdavo mažai. Bet pavasarį, jų žydėjimo metu, čia jautėsi tarsi kitame pasaulyje. Dažnai, pasiėmusi knygą, ji atsisėdavo pačiamė vienyno viduryje.

Skaistaus tyro dangaus žydrinėje, lengvo vėjelio sūpuojamos, tarsi apsnigtos svy-ravo medžių šakos. Prasiskverbisuose saulės spinduliuose spindėjo vyšnių žiedeliai, o ypač ryškiai švietė žiedlapius išvagoju-sios smulkios rausvos gyslelės, lyg kraujas, suteikiantis jiems gyvybę. Jie buvo to-kie gyvybingi, užburiantys, kad, rodės, jokios gamtos išdaigos nepajégs sunaikinti. Žiedeliai svajingai siūbavo. Ir ji, užburta to nepaprasto grožio ir gyvybingumo, panirio į būties paslaptis. Prasiskleidę vyšnių žiedai traukė aplink judančią gyvybę. Ant žiedų tai atskrenda, tai nuskrenda bitės,

vapsvos. Jos pakyla, šokinėja nuo žiedo ant žiedo ir vėl gržta prie kito, ropinėja ant šakų, panyra giliai į žiedą ir džiaugsmingai geria nektarą. Netikėtai pasigirsta ramus dūzgesys ir ant kitos šakelės žiedų nutūpia didelė tukli margaspalvė kamanė. Ji tarsi supasi ant medžio šakos, ir oras prisipildo jos saldaus raminančio dūzgimo.

Užvertusi knygą ir įsiklausiusi į pasau-lį, pati nepajunta, kaip, apimta palaimos, ima suktis ratu. Ją užlieja nepaprastas leng-vumas, džiaugsmas ir ramybė.

Akimirką virsta amžinybe.

Viltis

Ziema éjo galop. Ilgos tamsios naktys, trumpos pilkos dienos be saulés šypsnelio ir giedros palengva traukési. Dar matési sniego lopinéliai, dar žemé sustingusi, suledé-jusi įki pačių gelmių, kaip ir jি. Ziema sustingdė jos sielą, atvérē kančią. Ir ji lauké šviesos, šilumos, giedros. Bet vėjas dar stugauja, trankosi stogais, lanksto medžių šakas. Ak, kokie šuorai. Koks įsiūtis. Kokia jéga. Atlékusi audra vėl nuplēš stogo skardą, išdraskys elektros laidus. Bet jau neilgam.

Tikrai, kažkas pasikeitė. Ji atsisėdo lo-vuje ir įsiklauso. Nurimo vėjas. Kaip atlékė iš kažkur, taip ir dingo kažkur. Tik ką iniršes drebino stogus, laužė medžių šakas ir nusineš paskutinius sniego likučius nuo gatvės, laukų.

Staiga iš apsiniaukusio dangaus pasipy-lė lietus. Pirmas pavasario lietus. Jis dar šal-tas, tačiau toks stiprus ir nekantrus, toks šniokšiantis, taip skubantis sušalusia žemę prikelti naujam gyvybės alsavimui.

Nevilties ir skausmo iškankintame jos veide atsirado švelni nuostabos išraiška.

Ji dar gyvens.

Patikėjo

Jie susitiko nedidelio kalno lomelėje. Nusijuokė ir susėdo ant akmens. Jis apglé-bė ją ir prispaudė prie savęs. Temo. Saulė lėtai slydo už kalvos, slėpėsi už tolimojo miško. Dausos slépinigai vėrėsi. Sužérėjo žvaigždelės tarsi mažyčiai žiburėliai. Norėjosi išstiesti ranką ir paleisti, rodės, taip arti spindinčius šviesos taškelius. Dangus buvo nepaprastas. Ir dar tas tvyrantis svai-gus žemės kvapas.

Paskui tamsuma pamažu, iš lėto émė šviesėti. Tykiai mirksédamos žvaigždės tol, dumsa švelnėjo, palengva plito šviesuma – blyškiai gelsvi švelnūs spinduliai nu-tviesė kalvą, mišką, laukus. Tekėjo saulė.

O jis, ištiesės ranką, kalbėjo apie būsimą jų gyvenimą – pilną šviesos, šilumos ir ramybės.

Ji suvokė tą nuostabų grožį, jautrius žodžius, bet žinojo, kad būtis yra paini, klas-tinga ir kankinanti. Nuo tos dienos, kai li-ko viena šiamė pasaulyje, ji kentė tik siel-vartą. Anksti mirė motina, o tévas jos išsi-žadėjo. Dažnai kaltino save, kad gimė. Kal-tės jausmas ją persekojo, nes žinojo, kad nuo patirtų pažeminimų, skriaudų ir šird-gėlos niekur negali pabėgti.

Ji liūdnai nusišypsojo, suglé širdį. Gal tikrai įvyks stebuklas, ir jos gyvenimas pasikeis? Turės namus, vaikų, mylimą vyrą. Žinojo, kiekvienas jo žodis yra tikras, bet ar tai iš tikrujų skirta jai?

Ji nori neįmanomo dalyko.

Pakvipo

Véi regiu pro langą lietaus nuplautą pilkā dangų su nekantriai kažkur lekiančiais debesimis. Kartkartėmis švysteli gaisi pro-švaistė ir nušvinta tolmos, tokios vais-kios, tyros.

Tyro klaiki grësmë. Rodos, jau visa amžinybę, kai šioje prieiblandoje slenka gyvenimas. Pagavo baugulys, émiau širs-ti ir gästauti. Ten, už lietaus uždangos, tar-si įkyri mintis slypėjo mano likimo šešé-lis. Norėjau širdį draskantį nerimą sugriebti į vieną galingą kamuoli ir svesti į lū-kuriuojančią nuojautą.

Suvokiau – lediniai vienatvės pirstai

tiesiai į mane savo baugio nuodus. Nebu-vo stipresnio jausmo už baimę. Toji nepa-prasta ilgesio gélā. Nepasiekiam troški-mū, neįgyvendintų svajonių liekanos. Pa-saulis toks didelis, erdvus ir galingas, o aš, tokia maža, apimta begalinio siaubo ir noro išgyventi. Būti, paminant nerimą, klaiką, viltį. Pabégti nuo nelemtu būvio. Jaučiau save, stovinčią prie plonytés ribos, skiriančios mane nuo nematomo pa-saulio. Bet iš manęs atimta tai, ką tariau atradusi, nepasiekiam. Svyravau ant pra-rajos krašto, negalédamai nei pajudéti, nei nupulti.

Ir tada pratrūkau rauda. Iš lėto širdgélā atslūgo, pasislép giliai širdyje.

Suvokiau, kad kiekvienas, kuris teisia gyvenimą nežinodamas, klysta. Pabégau akimirkai nuo savo lemties, bet kur įzen-giau?

O sunkūs debesys pakvipo gaiva.

Pabiro baltos lengvos snaigės.

Padvelkė lengvum.

Tyla

Ji įžengė į nedidelį, jaukų, tokį paži-stamą, bet bedvasį ir šaltą kambarį. Neby-liai žvelgė didysis laikrodis. Ant stalelio pabirę tablečių pakeliai, nepilna stiklinė vandens. Seni laikraščiai, prirašyti popie-riaujas lapeliai ir rašikliai netvarkingai pa-sklidę ant kėdės.

Neklysdama ji žengė tarp daiktų, pri-klausiusi jam. Pasilenkė ir pakélė vieną prirašytą lapelį. Gražios, lygios raidės, iš-sirikiavusios į sakinius. Tai jo rašyti pri-siminimai. Surinko ir sudėliojo lapus į krū-veles. Traukė ir kraustė vis daugiau daik-tų, dėliojo juos į vietas, kurias jis buvo jiems paskyręs. Taip norėjosi matyti vi-sus senose vietose. Tarsi nieko nebūtū įvy-kę. Rodės, jis tuo atėis. Išėjo trumpam kaž-kur savais reikalais. Reikia tik viską vėl tvarkingai sudėlioti, sutvarkyti. Regis, gri-žo laikas ir nieko nereikia sakyti. Ji taip troško, kad jis kuo greičiau atsirastų. Be-galinėje juodoje buveinės kapų tyloje aid-int jos pačios žingsniams, supantims ją, troško tik vieno: kad jis gržtų.

Niekada nesusimastė, kad jis, visada buvęs šalia, atrodė neveikiamas laiko, amžinas, staiga vieną dieną išeis. Toli. Labai toli. Ten, iš kur negrižtama.

O gal netrukus pasigirs jo balsas? Prisėdusi ant sofutės, dairėsi, lükuriavo. Apgaubė slauptinga dumsi tyka. Iškalbinga tyla.

Pamoka

Tą vasarą ji gerai prisimena. Studentiš-ka praktiką jaukiame miestelyje, įsikūrime didelės upės vingyje.

Atlikusi kasdieninius darbus, pabégda-vo nuo būrio bendrakursių ir klaidžioda-po laukus, upės pakrantės. Dvelkė mel-daiš, gaivai ir tyrumu. Upės grožis pakerėjo, ir jí pamilo ją. Kasdien ateidavo prie srauniosios ir ištisas valandas sėdėdavo nieko neveikdama, tik gérēdamasi tékme ir klausydamas jos šnabždesi. Atrodė, upė priėmė ją, kalbasi, masina kristi į van-denis. Kartą pamégino įbristi, ir pajuto, kaip ją apglobė vandens rankos. Tokios švelnios, minkštost. Bet, pabūgusi gelmes, kurion traukė upė, išsoko į krantą.

Po kelių dienų, vėl atėjusi prie upės, nutarė panirti giliau. Ją vėl apkabino van-denų rankos ir émė smelktis į kiekvieną kūno lopinéli. Vanduo svaigino, stingdė, skverbėsi į burną, krūtinę. Dingo žodžiai, apsunko kojos, slegiama nenumanios jau-kios jégos, nesipriešindama nusileido ant dugno. Atsigulusi žvelgė į virš vandens plytintį dangų – buvo raibuliuojantis, žai-žaruojantis, ištisęs, toks nutolęs ir pasklidęs tarsi baltas rūkas. Ją apémė neregėta ramybė. Tačiau ūmai suvokusi, kad gali likti čia amžinai, atsikvošėjo, sulenkusi kojas atspyrė į dugnį ir išniro paviršiun.

Buvo sauléta, karšta pavakare. Upė pa-leido ją. Bet jau ne tokią: jí buvo pakliu-vasi į nepavalžią laikui vietą, kur pajuto amžinybės akimirkos skonį, leidusį per-zengti save.

Paulius NORVILA

jeigu ieškotum prasmės

jeigu ieškotum prasmės
tamšiuose rytuose,
vėjo šiurenime,
laikrodžių dulkėse,

jeigu ieškotum prasmės
žvilgsniuose
ištartuose, nutylėtuose,

jeigu ieškotum prasmės,
tai tik visą gyvenimą,
visą valandą prieš
ir valandą po

méginant iškelti
žodį kaip žodį
kaip ugnį
trinat du akmenis du
vieną į kitą
žmones.

apkarijus sparnus

apkarijus sparnus ir truputį įkaušus
nuo moterų juoko, nuo mėlyno vyno,
démé po démés patalų vandenynai
ilgédamies temsta ir šnabžda į ausj,

kad pasaka baigės, princesė užmigo
įkritus į minkštą, pakibusią plunksnų,
paukšteliu, kuris debesuotoj paunksmėj
čiulbėjo čiulbėjo, kol sapnas užkibo.

gyvenimas savaip

skaityti daug knygų
daug klasikų
už parankės namo parvesti
linguojant ramiai į rytinį
gamtos nuščiuvimą
spausti ranką priimti sunkius
sunkiai tariamus
išsiskyrimo žodžius
tarsi paslaptį
viešai išpažįstamas nuodėmes
o po to
sugržus į pasakos pradžią
dar kartą

skaityti daug knygų
daug klasikų
ir nė vienu
nebetiketi.

na ir kas

na ir kas,
o man vis vien gražu
nuogas kūnas,

nors ne tiek kūnas,
kiek vaizdinys

ir ne tiek vaizdinys,
kiek tvarumas,

kada ji šnekasi
su savimi

į mane
bežiūrėdama.

**ant pirštų galiukų, arba angelų
žaidimai**

ant pirštų galiukų sélini
į savają darbo vietą
buvo ilgas savaitgalis, ilgas
kūnų rakinantis skausmas,
juk supranti – imtynės, krepšinis
ir kiti angelų žaidimai,
ši kartą laimingai, ši kartą
be traumų pasisekė gržti, prisimeni
kaip atvèrei debesj, kaip
nusièmei savo batus, savo šešelj, kaip
nuogas likai ir laimingas, abejojantis,
ar begali būti geriau, žinantis – gali,
gali būti geriau kitą dieną,
méginant atminti žodžius ir žvilgsnius,
taršomas plunksnas,
gali būti geriau, gali būti
švelnesnis salytis kūnų,
tvirtesnis plienas šarvų, gali būti,
gali, atsimeni, gali, bet nebebus,
tū akimirkų nesugržinsi
ir todėl nuolankiai
ant pirštų galiukų sélini
į savają darbo vietą,

buvo ilgas savaitgalis, ilgas
kūnų rakinantis skausmas,

vis dar žmogiškas, vis dar
tarsi vėsa
liūties nesibaigiančios mūsų
gyvenimo džiaugsmo.

koktumas pramuša

balansuoti ant lyno
ir tuo pačiu
balansuoti ant žodžio
tarp pasakyto
ir nutylėto
išlaikyti pusiausvyrą

neišlaikyti pusiausvyros
ir abejonės, ir vėjo
lengvo nuglostymo

akrobatui lengviau
nes po klaidos
paprasčiausiai
nebūtina, ne
nebereikia
gyventi.

pabaiga

o pabaigoje mes visi
netikėtai užmigsime
svetimų daugiaubcių laiptinėse
be jokios priežasties ar prasmės
tiesiog šiaip – be galio pavarge

pabaigoje lyg dienos
kažkam – lyg gyvenimo.

skaitant knygas

dar nesu tokas kaip tu,
dar ne viskas man leidžiamas,
bet jau dabar pradedu laukti
tos dienos, kai nerūpės
knygų tiražai ir svetimos moterys,
jau dabar pradedu ruoštis –
būsiu teisus, kad ir ką besakyčiau,
jau dabar esu pakeliui
į teritorijas, kur
nebus aiškiai nubrėžtos ribos
ir žinosiu – galima viskas,
bet sykiu – negalima nieko,
jau dabar esu įsitikinęs,
pritrūksiu ryti po bemiegės nakties,
jau dabar, po velnių, jau dabar
pradedu jausti –
niekas manęs nesupras.

savanaudiškas aš

vis dar stebiuosi vis dar
kaip ji mane atspėja
ir tai jau nebe kalba
nebe žodžiais ar sakiniais
paplūdus raiša poezija

vis dar stebiuosi
burtais kuriems negaliu
nieko prieš pastatyti

vis dar stebiuosi vis dar
glostant jos plaukus kyla
tas tyras ir paprastas noras
numirti.

išdegusios raidės

dangus virš Berlyno kraujuoja,
mano mieloji – tai mišios,
nuotakų rausvos suknelės
kaip lapai nuo klevo aplýsę

ir velkasi, velkasi šleifas
baltų sidabrinį niekučių,
iš riešuto ritasi vaikas,
iš kevalo protėvis pučia,

ir taip atsiranda gyvybė
iš atviro – uždarо teksto
tinklu apkabinanti jūrą,
kad nerimo krantą pratęstų,

kad tamsą pratęstų ir tylą –
šalin savo žvilgsnį, šalin,
kraujuoja dangus virš Berlyno,
kad paprasta neprisimint.

šita mergaitė

šita mergaitė – angelas o ši
man primena tave kiekvieną kartą
kai į mane be galio panaši
vis mėgini ištarti kitą vardą

ir taip nutriti praeities démes
iš mėlyno dangaus prisléges širdį
akmuo į dulkes gržta į prasmes
ir dievui liepus einame numirti

su kiekvienu atodūsiu labiau
tu paprašei ir aš pasilikau
šitos mergaitės ritmikoj širdies

kurią rašydama kaskart atsisakai
tikėti nerimu rimu ir visa tai
palieki plaukti pasroviui iki išblės.

Alis BALBIERIUS

Apie vijoklius

Vijokliai išlenda iš meno albumo. Jie raizgosi, raitosi, vejasi, sukas ir erdvėje, susimezga ir vėl atskiria ir vėl atsiriša, skverbiasi į sąmonę ir smegenis.

Beveik regiu, kaip spirališkos jų linijos susipina su neuronais ir jie tarp savęs „kalbasi“. Taip, kalbasi, nes pasauly yra daugiau kalbų, kuriuos neturi atitinkmenį mūsų žodžiuose. Bežodės kalbos supa mus iš visų pusių nelyg beribis vandenynas, ošiai angliskas žodis „ocean“, neria į dugno gylį lyg lietuviška ilgoji „ū“ žodyje „jū-ra“. Kartais mes tas kalbas „girdime“, nujauciamo, užčiuopiamo kažkokais neįvystytai pasamones jutimais – juos arba užmiršome, arba dar tik pažadinsime be galio sparčios žmogiškiosios evo liucijos greitkelyje.

Bet dabar vijokliai išlenda iš meno albumo. Iš moterų kūnų ir pozų,

kuriuos įvairiausiom spalvom ir linijom ištaipė įvairūs dailininkai. Kūnų šiame albume tiek daug, kad vėl norisi kartoti angliska žodži „ocean“, giliinti jį su kitu žodžiu – „jū-ra“.

Irašta staiga praregiu, suprantu, kad visas gyvenimas yra apvytas įvairiausią vijoklių formų ir rūsių. Darbar net nedrįsciau sau apsakyti, kiek žinau tų tikrių rūsių, vijoklinių augalų apskritai. Gal kada atsiversi botanikos enciklopedija ir pasitirkiniu pamirštasis žinias, o tiesą sakant – dažniausiai niekada ir neigytas. Nes vijokliai platesniame kontekste – tai natūralių rūsių formų begalybė. Dar daugiau jų plati mūsų sąmonėse ir pasamone; tai rūsys ir porūsių, formas ir linijos, niekada neaprašyti jokio kruopštaus botaniko.

Toji begalybė, vartant meno albumą ir žvelgiant į moterų kūnų meną,

vyrui susijungia į moters formas, jų vijokliškumą. Iš tiesų – kaip vijokliškai viliodamos teka klubų, dubens, krūtų, rankų, skruostų linijos. Tie „negyvi“ kontūrai primena, atgaivina vias kada nors liestas ar tik regėtas linijas, jų šilumą ir švelnumą, vėsą per didžiausius vasaros karščius; apskritai – lyties magnetizmą, šauksmą, veirančią vias mūsų esybes, jei mes ištiesu gyvi.

Dabar praregiu, kokius vijokliškus pailgintus moterų kaklus kadaise piešė Amedeo Modiglianis. Ir ne tik kaklus, nors albume, iš kurio ši kartą išlindo vijoklių džiunglės, Modiglianio nėra né kvapo. Bet jis pasaulinėje moterų aktų karalystėje tvirtai užėmė tokią poziciją, kad, regėdamas bet kokį meninį aktą – piešinį, tapinį ar fotografiją, – vis vien prisimeni arba atsiremi į ši menininką.

Modiglianio moteris yra vijoklė. Bet kokia moteris turi savyje vijoklės, net ir negraži. O kurios daugiau galvoja apie grožį? Gražiosios ar negražiosios, gražiosios dvasias ar gražiosios kūnų, nes abu grožiai vienoje rečiau sutampa? Gražiosios yra vijoklės kubu. Vijoklės vejas mūsų kūnais ir sielomis kaip vilioklės. Ir mes patys pinamės su jomis kaip vijoklės kartojimo vijokliai.

Yra kūnų vijoklės, kurie iškart apraigo viską; sąmonę ir sielą. Seki juos žvilgsniu, stebédamas jų traukos galia. Net tiek visko patyrės – tiek beribio džiaugsmo, tiek nusiv

lių. Kartais išsiurbiamės jas lyg vamprai, kartais – jos mus. Kai kada įmanoma – nors permelyg dažnai laikina – abipusė vijoklių harmonija, paramta klasikinėmis proporcijomis, apšiesta dvasinės šviesos. Tik nereitai mes nemokame tos šviesos sau goti, nes tévai, mokyklos ir civilizuo tā visuomenė dažnai moko dvasiai nenaudingu dalyku...

Vis dėlto permelyg panašus moterų kūnų linijų šokis į sparčiai augančią vijoklių šokį. Vijokliai vėjyje ir moterys *judeciuose*. Dar pagalvoju apie šokančias moteris, kurių tokia profesija – priversti šokti kiekvieną savo vijoklišką laštelię. Ir tu žvelgi stebédamas, nes niekad negalejai patikėti, kad tiek daug dalykų gali šokti moters kūne ir brėžti erdvę vijokliškas šokio linijas – lyg hologramą atmintyje. Nes atmintis yra kitas erdvėlaikis, trimatė erdvė jai per siaura. Regis, kaip mūsų akims nematomos hologramos mūsų kūnuose glūdi ir DNR „formos“ – tie sudvigubinti gyvybės kartojimo vijokliai.

Yra kūnų vijoklės, kurie iškart apraigo viską; sąmonę ir sielą. Seki juos žvilgsniu, stebédamas jų traukos galia. Net tiek visko patyrės – tiek beribio džiaugsmo, tiek nusiv

limo. Nematomi vijokliai nuo tų kūnų nusidriekia per erdvę, tiesiog fiziskai jauti jų buvimą, gyvybingumą, magiją. Lyties magnetizmą, kurį mokslas beprasmiškai bando paaiškinti.

Mes išauginom fantastišką civilizacijos erotikos vijoklį – kaip jokia kita gyvybės rūsiš. Ir kas tai galu gale – tobulejimas ar tik hedonistinis ornamentas? Seksualumo spindesys tapo pranašumo privilegija, ir tenka pasakyti tiesą: dažnai jis iš tiesų yra kaip spindesys, dieviškasis spindesys, apie kurį visai kitom prasmėm mastę viduramžių scholastai.

O tą spindesį, apskritai bet kokios šviesos – tiek saulės, tiek dvasios, tiek kūno grožio – tekėjimą, jos sklidimą galui išsivaizduoti ir kaip daugybę auksinių vijokliškių spiralių. Ir nusispaut man į fizikos dėsnius, nes kartais regisi, kad iš tiesų matai daugybę vijoklių, ištrykstančių ryte ir besivyniojančių erdvėje iš patekančios saulės kamuolio.

Jie palaimingai apraizgo viską, ką mes regime, liečiame ir jaučiame.

Vijoklius ir viliokles. Visas bežodės kalbus.

Visa, ką mums leista nujausti, bet neduota suprasti.

variniai žalvarinių instrumentų garais ir debesys, kurie kartais labai greitai plaukia, o kartais tiesiog stovi danguje.

Žolė užauga ir krinta po dalgiu, užauga ir vėlei krinta.

Keičiasi deputatai, merai, ministrai, premjerai ir prezidentai.

Pasaulio žemėlapiuose padaugėja arba sumazėja valstybių.

Moterys kalbasi ir kalbasi.

Kalbėdamos jos išlieka tokio pat neįskaus brandaus amžiaus – nei senos, nei jaunos.

Jos kalbasi, sklidinos kalbos, o pa-

saulis, toks nereikšmingas, toks ne-

reikalingas, plaukia pro šalį – auto-

mobilialiai

ir metų laikai, klegantys

moksleivių būreliai (indigo? debilai?

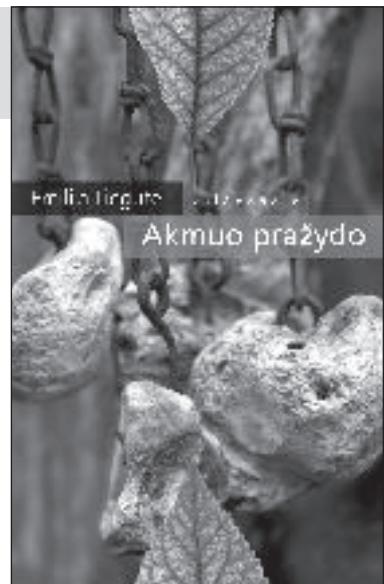
banditai?) ar šventinės eisenos su žal-

Niekas jų nestebi ir nepastebi, kad jos iš tiesų visą laiką tik kalbasi.

Kalbasi, kai temsta ar švinta, kai lyja lietus arba krinta kruša. Kalbasi, kai sprogsta medžių pumpurai ir užgieda skardžiu balsu į medį prie stulpo nutūpęs visada su grįžtantis migrantas kikilis. Kalbasi, kai medis pradeda dažyti ir barsityti lapus.

Kalbasi, kai popietės saulės šviesa šildo skruostus; kalbasi, kai pro niūrų debesį jų akių lėliukes privercia raganiškai spindėti vidunakčio pilnatiems ménulius.

Jos kalbasi, nes drabužiai ar net jų neturėjimas niekada netrukdo kalbėti.

Kartojoamas lietuvių poeziuje tradicinis gamtos motyvas. Poetės nuomonė, kuo labiau žmogus susilieja su gamta, tuo daugiau jis gali įspėti egzistencijos mislių, ižvelgti gyvenimo grožio. Pagaliau – įgauti fizinės ir dvasinės sveikatos. „Močiutė užkiša šluotelę už balkio / siūbuoja linguoja balkis / barstų pelynų sėklas kaip barstę / prieš šimtą prieš tūkstantį metų / gydė žiniuonės pelynais vaikus / gydė karius sužeistus saulės mūšy“ (p. 15). Čia autorė galima kaltinti paviršutiniškais elementariais žurnaliniuose svarstymais, panašiai, kaip kai kuriuos avangardinius poetus – pamisiliškomis sapalonėmis. Bet vieni ir kiti turi kūrybinės laisvės argumentus, siekiams kurti ne taip kaip visi. E. Liegutės išreikštasis giminiavimas su gamta ateina iš folkloro ar jo žaidybinių žanru. „Bijau viena būti. Prisijaukinau būti – / išmokau su žalčiu / ir pamatinę būti (p. 19). Akcentuojamas rimo ryšys tarp žodžių. Kartais rimas perkeliamas į eilutes viduri, sutampa su ritmu. Tai būdinga avangardinei poezijai. „Sutemos. Erkėtis pagavo mane / už plaukų. Per tirštą miglą plaukiu“ (p. 68). „Paganai atsistojo, pasiklojo / po savo kėjomis šešeli“ (p. 75). Eilutės ar rimo perkėlimas į toliau einančios eilutės viduri, atsiptiktinis rimas sukuria laisvos kompozicijos išpūdį. Visai dažnai lietuvių poezių būdinga forma – poetės meditacijose išskyla smilgos, nendrės, pelynai, lelijos, svėrės. Pernelyg visko daug. Todėl ir žmogaus egzistencijos mislių paaškinimo neįmanoma taip lengvai rasti. „Nenorū būti vienadienis / augalo šešelis. Palieku viską, / net pacią save palieku, / ir einu ten, kur Tu / paskyrei man būti“ (p. 77). Štai kaip galima paaškinti ir poetinę, intelektualinę aklavietyę, avangardinės poezijos kompozicinę sumaištį, jausmų amputaciją, emocinį išsviadėjimą, prieš kuriuos maištauja E. Liegutė. Gamtos reiškiniais paremtose eileraščių fabulose lyrika konfliktuoja su proza. Gamta visur iškyla kaip egzistencinė metafora, išreiškianti emocinį reagavimą, pavyzdžiu, į greitą laiko tékmę. „Per paežerės smėlį bremdu. / Rankos kojos atvėso. / Gera. Noriu kumščiuose / suspausti laiką, bet jis / byra pro tarpupiščius“ (p. 84). E. Liegutė ne visai pasitraukia nuo i-

XX a. pradžia.

Paribio provincijos miestelis lyg iš vieno Raimundo Jonučio eileraščio, nors Jame mano jau senokai į kūtą pasauli iškeliau būčiulius turėjo galvoj labiau gintą Plunge: „Rudo ruduo rugėjis spalis spalis / lyg nukankintas merdeja miestelis / Praiplauka drumzlinia žuvis Ford Sierra / ir siūžiada pakelė skardinės svérēs...“

Dar štame vaizde, kurį mano sąmonėje sparčiai kuria ir plečia ką tik paciuotus eilutės, kažkas ataidi ir iš Aleksandro Bloko.

Mat šioje konkretioje aikštėje yra ir vaistinė, ir parduotuvė (prekybos centras – lyg doro vartotojo svajo-

nių įsikūnijimas, nes mūsų ateicių labiausiai reikalingi dori ir ištikimi vartotojai).

Dar retoki praeivai, truputis sniego, krintančio ir tirpstančio arba – jau netirpstančio.

Ir dvi moterys – po medžiu prie stulpo.

Dvi moterys, kurios kalbasi.

Jų kalba kuria kitą, tik joms padvaldū ir teisingą pasauli, į kurį nepatekis nepašvestęji. Jų kalba mezgasi, neriasi iš voratinklis ir viską bei vius apraizgo.

Jų veiduose atispindi pačios įvairiausios, dažniausiai vadovelinės psichologinės išraiškos ir būsenos.

Kai kada tos išraiškos, mimika, gestai, pozos, stovėsena primena klasikinę Erazmo Roterdamiečio knygą apie kvailybę.

Moterys kalbasi ir kalbasi.

Kartais perkelia kūno svorį nuo vienos kojos ant kitos. Perima kita ranka nešlius arba padaeda kokį ant žemės.

Jų drabužiai atspindi tą, „vis dar“ niekaip neįšykstančią sovietinę pilką ar tamsią, neįvaizdžią stilistiką, neturinčią nieko bendra su tikru elegantišku minimalizmu.

Jos kalbasi, nes drabužiai ar net jų neturėjimas niekada netrukdo kalbėti.

Vitas AREŠKA

Recenzijos pavadinimą pasirinkau iš aptariamo Emilio Liegutės eileraščių rinkinio „Akmuo pražydo“, kuriame ji savotiškai protestuoja prieš šiuolaikinį avangardą, dvasinę sumaištį, bejausme kūrybą. Gyvenimas tokis, kad net iš akmens turėtu prasiveržti emocijos.

Šiandien nelengva suvokti, kuria kryptimi juda lietuvių poetinė kūryba. Pirmiausia skaitojoje dėmesi atkreipia originalios formos ieškojimai, siekimas sukurti nepakartojamą individualų stilų ir kryptį, netikėti tradicijos papildymai, apvertimai, provokacijos, radikalus leksikos motyvų išplėtimas ir atnaujinimas, kaip, pavyzdžiu, Sigit Gedos nesenai pasirodžiusiame rinkinyje „Freskos“. Meninės raško išlaivinimas nuo privalomų idėjų, motyvų ir net formų, varžiuosiu ir kausčiuosiu kūrybinę fantaziją sovietiniuose metais, šiandien kartais pasireiškia keičiausiai būdais. Tiesa, tarkim, Justino Marcinkevičiaus kartos poetai ieškojo tokius formų, kurios leido apeiti to meto cenzūrą, kartu su bendražmogiškais, meilės, gamtos, filosofiniuose motyvais išreikšti laisvės troškimą. Jose meniškumo pradas buvo gerai motyvuotas.

Išmégintos meninės raško prie monės išliko ir išsiplėtė. Eileraščio kompozicijos pasidarė sudėtingos ir sunkiai pasiūduodančios analizei. Jos savaip atspindė dabartinio gyvenimo dvasinę sumaištį. Formos sudėtingu-

*Ar buvo jums šitaip?
Lieti žvilgsniu daikus-
Ranka nepajegia pakilti –
Lieti tik žvilgsniu – ir netiki:
Nejaugi viskas tikra?
Nejau šitas stalas,
Šis langas – tikras?*

***

*Tiki ir netiki, nes tu buvai
Anapus slenkscio nebūties.*

(p. 40)

Cia autorė tik retoriškai deklaruoją amžinybės esatį, buvimą už matomos realybės. „Sekundė tėsių / amžinybė – vis dar tėsių“ (p. 40). Esmiūnė E. Liegutės rinkinio motyvas – žmogaus egzistencijos mislių ir prasmė. Tai, galima sakyti, visos ir visų laikų poezijos ir kūrybos apskritai motyvas. Iš ši klausimą E. Liegutė atsako saviškai, retoriškai. Arba episkai piešdama eileraščio fabulą. Juk jidar ir prozininkė. „Pavasaris. Pievutė jau žalia. / Taip pasiilgau žalumos – einu. / Tilvikas sveikina ir pempę: / sveiki gyvi! Tūlik tūlik – čia pasilik!“ (p. 41).

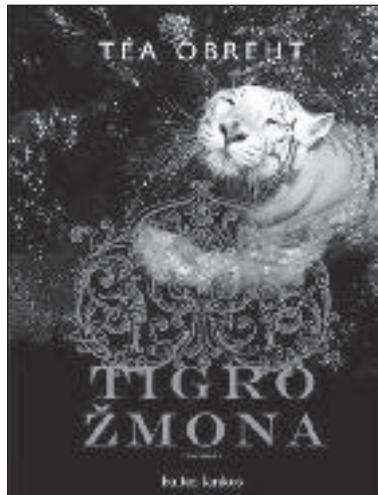
torinio laiko erdvės, nuo vaikystės atsiminimų, sapne Sibiro taigoje regi tévų kapus. Rimuoja „pasaulio gale – Angara“ (p. 53). Tačiau poetinėse meditacijose ji tolsta nuo išankstino nusistatymo, vengia tiesiogiai vertinti etikos, moralės temas, kas sovietinius metais buvo privaloma. Laike ženklai juntami vos vos. Visur – paslaptis ir misli

Etažerė

Egzotika

Jurga TUMASONYTĖ

Tea Obreht „Tigro žmona“: romanai; vertė Vidas Morkūnas. – „Baltos lankos“, Vilnius, 2012.

Dvidešimt penkerių Tea Obreht 2011 m. paraše pirmajį stambiosios prozos kūrinį ir tais pačiais metais laimėjo „Orange Prize for Fiction“ už geriausią moters romaną anglų kalba. Jauniausios kada nors tokį apdovanojimą pelnusios autorės kūrinių spėriai verčiamas į kitas kalbas. Štai turime ir lietuviškai.

Viename interviu „Tigro žmonos“ autorė pasakojo, kad nemažai raštojų jai sakė, jog pirmuosius romanus, nori to ar ne, parašai apie savo vaikystę. Panašiai nutiko ir šiai nuo 1997 m. JAV gyvenančiai merginai – ji dedikavo kūrinių mirusiam seneliui, kartu prisimindama ir savo gyvenimą šalyje, kurioje sproginėjo bombos, dingdavo žmones ir maišosi žemė su dangumi.

Romanė pasakojama apie jauną gydytoją Nataliją, kuri, išsiruošusi su kolege į kelionę skiepti našlaicių, sužino, jog netikėtai mirė jos senelis. Natalija nenutraukia misijos, tačiau prisimena senelio pasakotas istorijas ir mėgina atpaainioti paslaptį, jo mirties istoriją. Anūkė su juo sieja itin glaudus, empatiškas ryšys. Senelis jai vienintelei buvo atskleidęs paslaptį, kad serga vėžiu. Jie abu tai kruopščiai slėpe nuo senelės ir Natalijos mamos. Knygos pradžioje Natalija prisimena vaikystę, kai su seneliu eidavo į zoologijos sodą ir viada aplankydavo jo mėgstamuosis tigrus. Žinoma, apie tigrus čia užsimenama neatsitiktinai.

Anotacijoje rašoma, kad „Tigro žmona“ vaizduotės šeimų primena Emiro Kusturicos filmus. 1995 m. režisierius sukurtae „Pogrindye“ yra scena, kurioje rodomas 1941 m. bombarduojamo Belgrado zoologijos sodas: bombos krinta ant laukinių žvėrių narvų, ir greitai į gatves ištrūksta liūtai, drambliai, beždžionės... Knygė taip pat aprašomas bombarduojamas zoologijos sodas –

pirmąsyk Antrojo pasaulinio karo metais, kai senelis dar buvo mažas, antrą kartą – Natalijos pauglystėje. Tigras, įkalintas bombų niokojamame zoologijos sode, tampa talpia metafora apie Balkanų žmonių likimą: „Užtat buvo aprašytas tigras, įnijkęs ēsti savo paties kojas, vieną, po to kitą graužęs iki kaulo. Nuotraukoje Zbogomas – senstantis vieno mano vaikystės tigrų stūmė – tysojo ant akmeninės narvo aslos, pastiūs jo letenos buvo apraišiotos lyg kumpiai. Jodo prisiskusuose audiniuose ties kulkšnimis tamsavo riebios dėmės, o žurnalistai teigė, kad niekas negali sutramdyti tokios savo žmogaus manijos – jau buvo išbandyti raminamiejį, grandinės, chinine sumirkysti aprūpėsi. Žmonės netgi prietaikė pooperacinių šuns ītvarų ir privertino jį prie kaklo, bet per vieną naktinių antpuolių tigras iš pradžių nugaraužė itaisą, o paskui – du savo pirštus“ (p. 301).

Knygoje „Tigro žmona“ yra trys pagrindiniai pasakojimai – vienas apie Natalijos kelionę skiepti našlaicių ir atrasti paskutinius dar neatšalusius senelio pėdsakus. Antrasis – apie senelio pasakotus susidūrimus su mistiniu nemirtingu personažu Gavranu Gailė. Šis klaidžioja po miestus siūlydamas žmonėms išgerti kavos iš jo puodelio ir pagal tirščius pasako, ar tas žmogus greitai mirs. Gailė – mirties giminaitis, bet seniau dėl vienos meilės istorijos ēmė ir supykėd ją, todėl yra pasmerktas amžiams būti tarp gyvybių ir mirusiuju. Jis su Natalijos seneliu sieja seni ryšiai. Trečiajame pasakojime grįztama į senelio vaikystę, kai berniukas su savo močiute gyveno Galinos kaime, o Jame lakstė pabėgęs tigras, prie globtų radęs pas jauną kurčnebylę musulmonę, pramiunta „Tigro žmona“. Kiekviena ši istorija turi dar keilis vidinius pasakojimus, taigi romanas kuriamas tarsi matrioshkos principu. Ir tai, tiesa pasakius, siek tiek blaško. Itampa ir intriga veda skaitytoją, bet pasakojimas ūmai nutriksta, jis pakeičiamas kita siužetine linija, o toji – trečia. Norėtusi, kad šios istorijos taip dažnai netrūkčiot, būtų vientesnės.

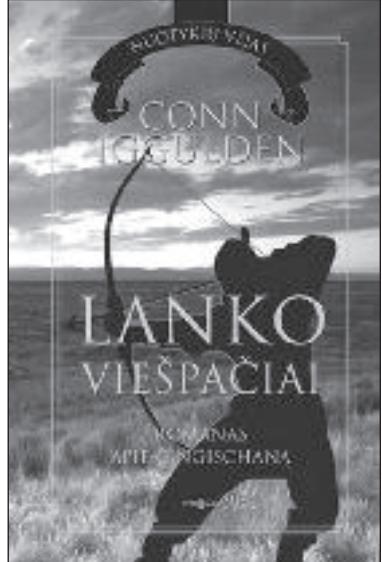
„Tigro žmona“ ypatinga tuo, kad autorė meistriškai supina tikrovę ir folklorinę Balkanų misticą. Kūriniu realybė svyruoja tarp faktų ir išmonės. Blaiviu protu vadovaujasi gydytojas senelis, logiškai masto ir Natalija, tačiau, kaip teigiamo knygos pabaigoje, kai kurių istorijų tiesiog negalima supaprastinti logišku paaškinimu.

Magiškasis realizmas čia kitokis nei Lotynų Amerikos literatūroje, greičiau jau postmagiškas. Karo balsybėse skendinti šalis neįvardijama: Belgradas vadinas miestu, Josifas Brozas Titas – majoru... Žiaurios rea-

lybės ir skurdo fone vyksta mistiniai dalykai, paprasti žmonės lyg stengiasi užsimiršti, iškėti jais tarsi Dievu. Pa- vyzdžiu, Mora renka nuo kapų pa- liktas monetos, drabužius, gėles dėl to, kad žmonės jaustusi ramiau žino- dami, jog mirusieji džiaugiasi jų do- vanomis. Moros trobelėje, grūste pri- grūstoje nuo kapų paimitų daiktu, Na- talija jaučiasi tarsi transcendentiniam- me pašte, todėl išvynioja ir senelio krepši, kurio liesti pagal tradicijas ne- turetū. Arba kita scena – nuskurdę ir baisiai sergantys kaimiečiai kasinėja vynuogynus tikėdamies atrasti savo giminaičio kaulus ir juos perlaidoti. Tai primena vilties paeškas ne reli- gijoje, bet prietarouse ir mistikoje, ku- ri įtaką neatrodė pigi ar akla. Loginis protas (senelio) dažnai pyksta ir ne- sutinka su mistiniu pavidaus (tar- kim, Gailės nemirtingumu), magiš- kasis pasaulis herojams nėra savaimė suprantamas, bet galų gale su juo su- sitaka arba tyčia neieškoma tikro paaškinimo.

Knyga verta paskaityti tiek egzo- tiniu personažu, tiek Balkanų kraštu, tiek geros verstinės literatūros mėgė- jams. Tai dar vienas puikus pavyz- dys, kad šaunu romaną galima para- syti ir nepasiekus trisdešimties.

Conn Iggulden „Lanko viešpa- ciai“: romanai; vertė Gražina Ne- munienė. – „Tyto alba“, Vilnius, 2012.

Antroji trilogijos apie didžių Čingischanan dalis prasideda nuo mūšio su naimanais – tai paskutinė tauta, kurią sunuvija Čingis. Visai nesvarbu, jei neskaitėte pirmosios dalių, nes knyga „Lanko viešpačiai“ leng- vai įtraukia, pretenzingai nereikalauja išskaitytojo žinoti priešistorę.

XIII a. sujungė savo nukariautas tautas, Čingischanas sugalvoja užval- dyti pasaulį. O tiksliau, užpulti Dzinių imperiją ir įveikti pasipūtelius kia- nus. C. Igguldenas meistriškai apraše mongolų kariuomenės stovyklų vaiz- dus, spalvas ir kvapus. Stilius lako- niškas, neužsiaidžiamas per ilgas apa- rašymais – stengiamasi rašyti koncen- truotai ir įtaigiai. Vertimas irgi nuo- saikus, sklandus, žodynas neperkrau- tas. Taigi „Lanko viešpačiai“ sukurti ne skaityti, o tiesiog rytę ryti.

Knygoje kertinę vietą užima mū-

sių aprašymai, rodos, sykiu su didžiu- le mongolų kariuomene skaitytojas vedamas į karą lauko šeismą ir neju- cia kylančią azartą. Autorius suteikia galimybę pamatyti abi kariaujančias puses ir karvedžių sugalvotas strate- gijas bei jų pasiteisinimą mūšyje. Mongolų gebėjimas kūrybingai ap- gaudinėti priesā nerodant tikrosios kariuomenės sudėties bei spendžiant jiems įvairius spastus padeda vaizduoti išpūdingų mūšių scenas, kuriose kruvinai ir žiaurūs vaizdai neatrodė perdėti, bet tik natūralūs: „Artėjant prie mongolų į jo raudonus šarvus ēmė lekti strėlė po strėlės. Dar nepa- siekus pirmosios linijos, į prieši šou- liais išjoja jaunus karys iškėlęs kardą. Giamas suruko tik karta, o jaunia- sios karys pasilenkė išvengę smūgio ir perréžė jam desinę pažastį. Giamas susvyravo balne, jo žirgas ēmė eiti žingine. Jis išsigirdo, kaip karys apsi- gręžė, bet, kadangi jo ranka kabėjo tik ant sausgyslių, nebegalėjo pakel- ti kardo. Šlaunimis surovo kraujas, jis net nepajuto smūgio, nukirtusio jam galvą ir padariusio jo gėdai galą“ (p. 117).

Aklai pasitikėti C. Igguldeno apa- rašytomis scenomis nevertėtų, nes au- torius knygos gale prisipazjista, kad kai kuriuos įvykius ir asmenis pakeitė arba sukūrė, išryškino istoriškai ne- svarbius veikėjus (pvz., Čingio antrąja žmoną, kuriu jis apskritai turėjo daug ir jos nebuvuo *registruijamos*). Tik tada kyla klausimas: ar nenuen- cia istorinio kūriniu įtaigumas mani- puliuojant istoriją? Ir ar nebūtų galima sugalvoti kokio nors kito termino, apibūdinančio istorinę fantaziją, kai vaizduotė pranoksta dokumentiką?

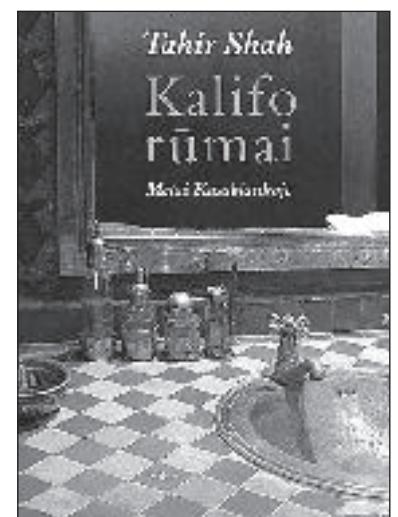
Autorius vengia gilesnės psicho- loginės veikėjų analizės. O jeigu ir pa- sistengia parašyti apie pagiežę tėvui jaučiantį vyriausiąjį (Čingio nemili- mą) sūnumą, jo portretas atrodo neįtai- gus ir negyvas. Visi C. Igguldeno vei- kėjai vaikai kalba kaip brandūs seniai, filosofuoja ir svajoja apie pergesles. Moterų personažų beveik nėra, o ir tos atlieka tik epizodinius vaidmenis. To- dėl didžiausias priekaištasis puišias mūšių aprašymas pasižyminti romanu – neužtikrintas įsijautimas į žmonių santykius.

Čingischana, kuris, be abejo, yra pagrindinio plano veikėjas, stengia- mas parodyti kuo labiau sužmogin- tą arba bent jau pateisinti jo žiauru- mą. Didysis mongolų vadas kaip nor- malus mirtingasis yra suzeidžiamas, juo iš kūdikių rūpinasi žmonos ir moti- na. Kaip ir minėjau, psychologinis šio personažo portretas nėra labai stiprus, greičiu jis – tik idėjos apie galima Čingischana atšvaistas.

Skaitydama knygą apie XIII a. va- dą, tautų vienytojų ir užgrobėjų, pri- siminiu mūsų karalių Mindaugą. Pa- sakojimai apie jį, iki šiol patetiški ir metaforiski, galėtų būti tiesiog nuo- tykiniai.

Tahir Shah „Kalifo rūmai: me- tai Kasablankoje“, iš anglų kalbos vertė Rasa Drazdauskienė – „Tyto alba“, Vilnius, 2012.

Iki 2003 m. Londonie gyveno tokas Tahiras Shahas. Kilęs iš kilmingų af-

ganų, bet visą gyvenimą Angliojoje pragyvenęs vyras užsiėmė kūrybine veikla – rašė knygas, kūrė dokumentinius filmus. Turėjo jis ir žmoną, Anglijos indę, ir dukrelę. Tačiau, išvar- gintas Vakaru civilizacijos, itikino antrojo vaiko besilaikiančią Rachana ryžtis kardinaliems polyciamis ir keliauti ten, kur šviečia kairiai Afrikos saulė ir gyvena kitokie žmonės. Taigi Shaho šeima išvažiavo į Maroką, ten pigiai įsigijo aplieustus Kalifo rūmus su trimis paveldėtais sargais ir būriu džinų. Jeigu trumpai – knyga prasideda, kai T. Shaho šeima atsi- krausto į išpūdingą pastatą ir prade- da daryti namo remontą, o baigiasi, kai remontas pagaliau atliekamas – taigi po metų.

T. Shahas geba šmaikščiai ir vaiz- dingai pasakoti. Pagrindinė šios au- tobiografinės knygos drama – Vaka- rų ir Rytų pasaulio skirtumai. Nors autorius dažnai pabrėžia, kaip neken- cia Londono su netikrais draugais, laiko trūkumu, mašimų spūstimi, mažu, narvelį primenančiu butu, ir Ma- roko egzotika ne visuomet tenkina europietiškai auklėtą šeimą, tenka stebėtis, piktintis, o galop paklusti keistoms, kartais absurdiskoms mar- kiočių gyvenimo normoms.

Manau, smagiausia knygos epizo- dai tie, kuriuose susikerta europietiško ir afrikietiško mentaliteto skirtumai. Žmonės Maroke, pasak Shaho, yra nepaašinamai prietarangi, ten veikia visai kitokios verslo ir darbo taisyklės. Taigi skaitant galima tie- siog dėnuoti stalą kumščiu iš juoko. Pavyzdžiu, tik atskrausčiusi į Kalifo rūmus šeimyną užsipuola trys sargai – paveldėtieji tarnai – ir liepia jokiu būdu nesišlapinti tualete, nes ten apsigyvenę džinai. I taletą sargai mėto vištienos troškinį, baugiai žiūri į vandens skylyje ir akylai stebi, kad namiškai gerbtų džinams ipras- tą vietą. Nors T. Shahas iš pradžių piktintasi, jog sargai nesugeba motyvuo- ti, kodėl jie keistai elgiasi arba tiki protot nesuvokiamomis dvasiomis, vėliau supranta, kad kai kurių daly- kų paaškinti tiesiog neįmanoma.

Puišiai R. Drazdauskienės išvers- ta, efektinga, tačiau mentaliteto skirtumams pagarbi T. Shaho knyga ne tik teikia skaitymo malonumą, bet ir praplečia akiratį, sukelia mincių apie mūsų pačių kultūrą ir ribotą europie- tišką mąstytmą.

Nenoriu pasilikti nerimo jūroj

Atkelta iš 6 p.

Kompozicine priešingybe pa- remtas dažnas eileraštis. „Žydi vyš- nios / baltos baltos / Vaikstineja koras / juodas juodas“ (p. 31). Epinė eileraščio fabula, šnekamosios kalbos semantika ir intonacijos – stip- rijoji E. Liegutės kūrybos pusė. Tuose trumpuose siužetuose telpa ir bendrų temų svarstymai, ir atsitrau- kimas nuo kalendorinio laiko, ir už- slėpta, ironiška polemika su kitaip, moderniai, rašančiaisiais, ir asmeniš- ki, intymūs išgyvenimai, ir žodžiu muzikos akcentai. Dar – paprastumas ir nuoširdumas. Šiuo metu ne-

daug poetų taip kuria, nebijo nei- giamų vertinimų. E. Liegutė viena- me eileraštyje priekaištauja kritikams, kad jie nejautrūs, nepastebi teksto gilumos. „Ir man, ir man / si- dabrinė migla – / tai Dievo šviesa, / nesvarbu, ar kiti / mato tik eilutes, / o potekstas – ne. / Nežiūrėkime, kas bus / po to – tik kilmim / su paukščiais / tik kilmim. Ir mane / jie traukia tollyn, aukštyn“ (p. 46). Panašius žodžius gal- lėčiau prisiminti ir sau. Tačiau kritiko vaidmuo, be viso kito, yra gal dar ir erzinti, provokuoti autorui, kad jis kurdamas tikrai kiltų aukštyn, kad sa- vo kraują paverstu rašalu, o jo žodžiai smigti į skaitytojo širdį. Poetė skati-

na nekreipti dėmesio į laikinus šešėlius ir siekti amžinio idealo. Bet rei- kia atsiminti, kad skaitytojas yra in- tiškas, jis lengvai nepasiduoda kūrė- jo skatinimams. Todėl poetai šian- dien dažniau jį provokuoja ne vi- siems suprantamomis kompozicijo- mis, piktomis, ižeidžiomis replikomis. E. Liegutė pasirinko emocijų kalbą, atvirą ir nuoširdų stilų. Universalus vienintelis kriterijus – meniškumas, originalumas. Ne vienas poetės eil- eraštis jį atitinka.

***

Genijaus jėga – retas paukštis, genijaus sindromas – to tai kaip žvirbliai!

Novalis: „Filosofija yra poezijos teorija.“ Tarpais atrodo, kad kai kurios čiškaujančios galvos iš šio teiginio paskubėjo padaryti išvadą, jog poezija tėra filosofijos praktika, ir puolė eiliuoti gudragalviškas šaradas, o paskui – skelbtai jas iš kiekvienos pa(k)rūmės.

Koks šios pasakėčios moralas?

Ji galėtų atstoti anoniminio autorius vieno eileraščio parafrazė: pagal statistiką yra vienaip, apaštalų duomenimis – priešingai.

***

Egzistuoja tokios knygos.

Egzistuoja kitokios knygos.

Bet egzistuoja ir tokios-kitokios knygos.

Čia apie jas ir kai kuriuos skaitytojus.

Štai – pagaliau jie įsig

Geros nuotaikos nestigo knygos redaktoriui Viktorui Rudžianskui, profesorei Viktorijai Daujotytei ir rašytojui Vladui Kalvaičiui.

Žemaitės premija – Vladui Kalvaičiui

Atkelta iš 2 p.

Be vienos žmogus yra pusiau žmogus. Žmogus, kuris yra savo vietoje, turi savo šaknis arba jas įleidžia į žemę, pagaliau įgyja savo didžiąjį stiprybę. Savo didžiąjį stiprybę yra įgūsi Žemaitė. Klasikės žodžius – „nors ir reikia savo vargus užmiršti, pamąčius artimo dar didesnius, bet ir savui negalima nepaminėti“ – profesorė kaip epigramą pritaikė rašytojo kūrybai. Anot jos, šituose žodžiuose slypi V. Kalvaičio slaptoji programa. Visas „Sustiprinto režimo barakas“ yra matymas svetimo arba, pasak Žemaitės, kito žmogaus gyvenimo, kančios, ribinių situacijų nuoseklus sekimas, kaip žmogus išlieka žmogum. Tai socialiai įréminta, politiskai aiški tikrovė. Joje slypi bendroji, gilioji žmogaus gyvenimo problematika. V. Kalvaitis – tikrasis humanistas. Negalima neatkreipti dėmesio į „Neparašytus laiškus seneli“. Tai atsparos, atsvaros taškas, igytas vaikystėje.

V. Kalvaitis padėkojo skaitytojams ir knygos rėmėjams. Premijos įteikimas tarsi vainikavavo kiek pavėloutus (dėl autoriaus traumas), tačiau labai nuoširdžiai kraštiečių pastaroji savaitėmis surengtus knygos pristatytmus Tytuvėnuose ir Kelmėje. V. Kalvaičio kūrybos gerbėjai linkėjo rašytojui ilgų ir kūrybingų metų, o patys ištikimiausieji sakė besiruošiantys birželio 19 d. į Rokiški, kur autorui už si romaną bus įteikta ir Liudo Do vydėno literatūrinė premija.

Kristina BAČIULIENĖ

Romano ištraukas atmintinai skaitėtyvėniškė moksleivė Simona Katavičiutė. Renginį vedė Kelmės rajono savivaldybės admininstracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjo pavaduotojas Algiris Krutkevičius.

Laureato įrašas Povilo Višinskio memorialinio muziejaus svečių knygoje.
Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotraukos

Maironis: „Skambiai, plačiai, tvirtai, galingai”...

Atkelta iš 2 p.

„Jau beveik šimtas metų, kai susitinkame šiamė Ažuolyne slėnyje. Džiugu, kad iki šiol atsiranda tiek šventei neabejingu žmonių – ir dalyvių, ir žiūrovų. Daina padėjo mūsų tau tai sunkiausiais laikais. Dainavo partizanai miškuose, trentiniai Sibire. Net mūsų atgimimas vadinosi Dainuojančia revoliucija“, – šventės dalyvius ir žiūrovus sveikino Kauno miesto meras Andrius Kupčinskas.

Dainų slėnyje skambėjo Maironio poezijos ištraukos, kurias skaitė ne aktoriai, o pa-prasti žmonės: gydytoja, mokytoja, kariškis, studentas. Kad jos suskambėtu kuo artimiau ir nuoširdžiau, kad nevirštų negyva, blankia abstrakcija. Paskui šiuos žodžius sekė poetės Erikos Drungytės atsakas. Kas buvo ir šiandien yra Maironis? Ką ir kodėl jis mums paliko? Kokie svarbiausiai žodžiai nusako mūsų būti?

Šventėje dainomis paminėtos ir kitų garsių Lietuvos muzikų sukaktys. Liaudinas ir šokius keitė kompozitorų kūryba – visa, kas seniai girdėta, atrasta, metai po metų kartojama tarsi ritualas. Daugybė chorų ir

šokių kolektyvų susiliejo į neramą, pulsuančią minią, kurioje veikia savi dėsniai, tiksliai apskaičiuota rezistūra. Kitoje pusėje – geranoriška, atidi žiūrovų bangą, kuriai rūpi vienas vienintelis artimas atlikėjas ir gūsingas dainų, šokių sprausas.

I Lietuvą dainų ir šokių šventės tradicija atėjo vėliausiai iš visų Baltijos šalių, nes politinės sąlygos anksčiau jos neįsileido. Uždrausta nacionalinė spauda lotynų rašmenimis, uždarytos katalikų parapijų mokyklos, kultūrinės draugijos, didelė dalis sukilėlių nužudyta arba su šeimomis ištremta į Sibirą. Kitas ne itin pozityvus etapas – sovietmečiu vykusių šventės, kuriose tautinė forma buvo pripildyta svetimo turinio. Atrodo, šiandien vėl turime dėl ko sunerimti. Dainų ir šokių šventės – lyg koks ypatingas prietas, matuojantis valstybės, tautos sveikatą. Būna, kad reiškiniai, išročiai, tradicijos atsiranda, po kiek laiko natūraliai sunyksta. Gal kada taip nutiks ir šioms šventėms. Tačiau kol net ir drėgnai Kauno dainų slėnio suoleliai visi užsėsti žiūrovų, kenciančių vėsus, vi-sai ne vasarišką orą, kad pasiklausytų ir padainuotų kartu, jų vis dar negalime pamiršti.

Donato STANKEVIČIAUS nuotraukos

Gedulo ir vilties dienos renginiai Kaune

14 d., ketvirtadienį,

10 val. šv. Mykolo arkangelo (Igulos) bažnyčioje, Nepraklausomybės a. 14A.

11.30 val. 1952 m. masinės tremties 60-ujų metinių minėjimas, gėlių padėjimas prie Laisvės paminklo ir Nezinomojo kareivio kapo, K. Donelaičio g. 62. Dalyvaus Kauno muzikos ansamblis „Ainai“ (vadovas Jonas Urbonas).

12.30 val. gėlių padėjimas Kauno geležinkelio stoties perone.

13.30 val. susikaupimo valandėlė Petras Šiūnų kapinėse prie Lietuvos kančių memorialo. Dainuos tremtiniai choras „Ilgesys“ (vad. Bronė Paulavicienė).

12 val. Kauno IX forto muziejuje (Žemaičių pl. 73) – ekspozicijos, skirtos 1940-1941 m.

Kauno IX forte ir vėliau Sibiro lageriuose kalintiems politiniams kaliniams, pristatymas. Renginyje dalyvaus buvusių kalinių artimieji, bendražygiai. Muziejuje veiks parodos: „1941 metų trėmimai“, dailininko, buvusio tremtinio P. Poručio tapybos darbų paroda iš ciklo „Atminties prikėlimas“.

16 val. Antano Sadecko fotografijų paroda „Mano kelialai – nekelialai“, skirta Gedulio ir vilties dienai paminėti, pristatoma Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radas-tų g. 2, IV a. fojė). Parodos pristatymą papildys Aleksandro Rubinovo ir Gintauto Aleknos dokumentiniai filmai apie tremtį, ekspedicijas Tomsko srityje: „Vaziuojam iš u-kavatos...“ (30 min.), „Mirusieji pasmerkti... nuskėsti...“ (10 min.).

Einam Kaunas 2012

15 d., penktadienį, – „Dūdos Laisvės alėjoje“.

16 val. eitynės nuo Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios (soboro),

16.30–17 val. koncertas Muzikinio teatro

sodelyje. Dalyvaus Kauno pu-

čiamųjų instrumentų orkestras

„Ažuolynas“ ir merginų cho-

reografinė grupė.

20 d., trečadienį, 18–20 val.

Muzikinio teatro sodelyje,

Laisvės alėjoje, – „Šokam lindihopą“.

21 d., ketvirtadienį, 19–20 val. Klasika

Miesto sode (Laisvės al. 93) – dalyvaus styginių instrumentų kvartetas „Collegium“: Ilona Klusaitė (smuikas), Dalia Aleksandravičienė (smuikas), Žaneta Janonienė (altais), Asta Krištaponienė (violoncelė). **20.30 val.** „Romuvos pasaže“ (Laisvės al. 54) – AVASPO (experimental / elec-trō / poetry / pop).

27 d., trečadienį, 18–20 val. Muzikinio teatro sodelyje, Laisvės alėjoje – „Šokam lindihopą“.

Aldona RUSECKAITĖ

Kai grįžau iš Poezijos pavasario Šveicarijoje, kolegos paslaptingai informavo, jog Maironio sode, kiaurame gluosnyje, antis skraiduolė susidėjo dyliką kiaušinių ir ramiai peri. Jos lizdas maždaug keturių metrų aukštyje. To dar pas mus nebuvu! Gerai, jog per laureato vainikavimo vakarą poetai, muzikantai ir minia spietesi šiek tiek atokiau nuo anties – bijojome, kad ji išsigas ir bus kitokių pasekmui, bet mano širdis vis tiek jautė – turėsime bėdų su skraiduole... Kasdien visi įtemptai stebėjome, ar jos vaikai, kriodami iš tų keturių metrų aukščio, liks gyvi. Viskas būtų pasibaigę gerai, ir liko gyvi, ir nematėme, kaip iškrito, ir, prieš iškeliaudami Nemunan, pusdienį dar pasivaikštinėjo po gimtojo darželio gėlynus, tačiau rūpestis vis tiek ištiko. Vienas mažylis, matyt, užkliuves už kokios smilgos, užsižiopsojo ir atsiliko nuo savo šeimynos. Išgirdome graudų cypsejimą, visas kolektyvas puolė pagalbon, bet išsiblaškius motinos nepavojime. Ką darysi – pavadinome ančiukėlių Poetu ir, idėje į batų dėžutę, perdavėme darbuotojai Jolantai, kuri mielai ėmėsi anties vaidmens. Poetas auga linksmas ir gyvybingas. Taigi, kaip žadėjau šįmet per Poezijos pavasario laureato vainikavimą, taip gali ir įvykti – 2013 m. už eilėraščius muziejine tema, ko gero, įteiksimė jau ne tradicinė Maironio sodo varmą, bet gyvą ančioką Poetą...

Kodėl išsinekau apie antis, kai ketinu kalbėti apie Maironi? Kadgi šios skraiduolės lyg ir persekojo. Štai gegužės 20 d., sekmadienią, Šveicarijos Poezijos pavasario ketveriukė – Eugenijus Ališanka, Vladas Bražiūnas, Rimantas Kmita ir šių eilučių autorė – su lietuvių bendruomenės moterimis, vyrai ir vai-kiukai plaukėme laivu per Keturių kantonų ežerą, tuomet traukinuku – tuo pačiu, kaip ir anais laikais Maironis – užkilmė į Rigi Kulmą. Atdidūrėme *aukščiau debesų, o po koju žemai stebuklingai graži žydi rožėmis Alpių salis*. Taip, pritarėme Poetui, tačiau *nesigirdi garsų! Kiek ramumo dangos* – šitos eilutės visai netiko... Viršukalnėje buvo pasiutęs plėšrus vėjas, rodės, tuo pat nubloks iš ezero bangas ar net nupūs ten, kur *Dubysos atkranciai žali...* Į pakalnę jis mus nuskraidino tary-

Antrasis laiškas – ko, ašaréle, ko tu per skruostą...

tum plunksnas. Kai nusileidome žemyn, aplankėme netoli Liucernos Megenne vilą St. Charles Hall, kurioje atostogaudamas gyveno Maironis, 1907-ųjų vasarą čia baigės rašyti poemą „Jaunoji Lietuva“. O 2007 m. birželį Šveicarijos lietuvių bendruomenės, daugiausia jos pirmmininkės Jūratės Caspersen rūpesčiu atidengta Maironio memorialinė lenta, prie kurios mūsų būrys pastovėjo, sugedojo „Lietuva brangi“. Tuomet patraukėme čia pat į Keturių kantonų paežerę. Vaišinomės J. Caspersen paruoštais sumuštiniais, kitų lietuvių pyragais, skaitėme Maironio „sveicarišką“ kūrybą, diskutavome. Štai čia prie mūsų prisdėjo antis su keliolika mažų ančiukelių. Tuomet pagalvojau, jog Poetas

ilsėdamasis turbūj jas lesindavo... Mes buvome ne tokie rūpestingi.

Apie Poezijos pavasario renginius Šveicarijoje dar noriu pasakyti keletą dalykų. Bendromis Rašytojų klubo ir Šveicarijos lietuvių bendruomenės pastangomis šįmet pirmą kartą poezijos paukštė nuskrido ton šalin, kurią, manyčiau, po tėvynės Lietuvos Maironis labiausiai vertino, myléjo, kuri jį traukė. Poeto kūryboje ūkiai motyvų daug: ir keletas eilėraščių, ir fragmentai poemose „Jaunoji Lietuva“, „Mūsų vargai“. Jeigu tik poemą veikėjams reikėjo ramaus, sau-gaus krašto, Maironis iš karto juos „siuntė“ Šveicarijon...

Maironis ir Šveicarija – graži ir turinėja

tema. Palikime ją, jau kalbėta, rašyta. Lietuvių sprendimu (šio projekto vadovė buvo Virginija Siderkevičiūtė) Alpių šalyje įvyko trys oficialūs poezijos vakarai su neoficialiomis kalbomis po jų – Bazelyje, Ciuriche, Fribūre. Vakarai – dvikalbiai (lietuvių, vokiečių) arba trikalbiai (plius prancūzų). Verčiamas pasirūpinti iš anksto. Klausytojai sukviesti, auditorijos gausios, smalsios. Klau-simai kartais netikėti – štai pagyvenęs ponas ūkiai klausia ir klausia, kodėl lietuvių rašo tiek daug poezijos, kas jiems yra – juk nei bado, nei karos, nei maro... Atsakyti sunku, Lietuvos ambasadorius Šveicarijoje Jonas Rudalevičius man vertėjauja – bandome iškinti, jog mūsų tautiečiai ir be tų baisių stichijų poeziją rašo ir rašys, kol bus gyvas bent vienas lietuvis... Ir dar kas stebino kitaucius – „Lietuva brangi“ giedojimas. Visi atsistojame (zinoma, stoja ir ūkiai), užtraukiame keletą posmelių – koks ten darnumas, iš šono sunku įvertinti, bet jie klausia: ar buvote susirinkę repetuoti? Ką jūs – visa Lietuva atsistotų ir giedotų be repeticijos! Tai taip su Maironiu Alpių šalyje...

Šiame laiške dar noriu pakalbėti ir apie kitus gegužės mėnesio maironiškuosius įvykius ir peripetijas. Pradėjusi mėnesio pabaiga, po truputį grįžtu į jo pradžią. Bet kol kas gegužės vidurys, penkioliktoji diena. Sustoju, dairausi... O žvilgsnio akiplotis ne toks ir siauras – iš pradžių Kauno kunigų seminarija, Maironio rūmai, gerokai toliau Anykščiai, Troškūnai, keli kilometrai nuo jų – Vašuokėnai...

Trumpa istorija. 1914 m. atūžia Pirmasis pasaulinis karas, istaigos, mokyklos, piliečiai kraustosi į Rusijos gilumą. Maironis griežtai atsisako Kunigų seminariją perkelti į Rusiją, stengiasi įsikurti Lietuvoje. Pavyksta. Vašuokėnų dvaro savininkas Br. Brazdžius pasiūlo savo rūmus. Suvažiuoja trijų jaunesniųjų kursų klierikai – 60 jaunuolių, vyresnieji paleidžiami mokyti eksternu. Pats rektorius ir profesūra taip pat įsikuria Vašuokėnų dvare šalia savo alumnų. Gyvena visi akis akin...

Klierikų skaitymai Vašuokėnuose.

Kaukazietiški motyvai

Fotografų sajungos Kauno skyriaus pirmininkas Gintaras Česonis visai neseniai grįžo iš Gruzijos, iš kuriai vyko ne serialų filmuoti ar raudonojo vyno ragauti. I šią tolimą šalį vis dažniau suka lietuvių ne tik turinėliai ir pažintiniai keliai, bet ir darbiniai maršrutai. Tikrai nedaug žinome apie šių kraštų kultūrą, o G. Česonio kelionės tikslas – Tbilisio fotografijos festivalis. Fotomenininkų kalbina Audronė MEŠKAUSKAITĖ:

– Papasakokite, ką Tbilisye atradote sau ir Lietuvos fotografijai?

– Pasiūlymas buvo netikėtas, todėl apsispresti keliauti teko greitai. Labai norėjosi pažinti tai, kas mums iki šiol gana tolima.

Festivalis organizuojamas jau ketvirti metai, bet trečius metus palaikomas ir reklamojamas dižiojo Arlio festivalio Prancūzijoje. Iš šio festivalio atstovų aš ir sužinojau apie Tbilisye vyksiantį renginį. O nuvažiavus realybė virsijo visus lūkesčius. Gruzija, regis, dar tik atsigauna po visų nelaimių, situacija sudetinga, tačiau sugebėta surengti labai profesionalų festivalį. Jam pritaikyti puikios erdvės, darbai eksponuoti itin apgalvotai. Gruzinai, tiesa, neišleido katalogo, bet jo neturi ne vienas puikus festivalis. Tai labiau ne sugebėjimų, o biudžeto klausimas.

– Minėjote, kad Arlio festivalis yra tarsi savo pasekėjo Tbilisye globejas. Kokiomis formomis ši globa ryškėja?

– Tbilisye vyko fotografijos nakty, kurios yra Arlio festivalio sumanymas, tačiau vėliau paslikido ir po kitus renginius. Mieste išdėliojami ekrana, demonstruojamos besikeičiančios fotografijos. Tbilisye tokį ekranų buvo net dešimt, todėl prieikė ir žemėlapio. Užsieniečiams pateikta gana daug nuorodų, kad būtų lengviau juos rasti.

Iš Arlio atvyko net trisdešimt svečių, kurie rodė be galio didelių palaikymą. Tai labai aiškiai demonstruojama parama, palyginti su tais atvejais, kai renginyje dalyvauja vos vienas kitas žmogus, kuris pasako kalbą. Arlio atstovai padėjo išgyvendinti kelis techninius sprendimus, dalis naktinės programos taip pat anksčiau demonstruota Arlyje, jie padėjo užmegzti reikalingus ryšius, nes nėra paprasta i dar nežinomą festivali prisikvesti žymius menininkus.

– Kokia yra Kaukazo šalių fotografija, kiek mes apie ją žinome? Kokį jos vaizdą ir kontekstą atskleidė festivalyje organizuotos parodos?

Po Sovietų Sajungos žlugimo mes praradome anksčiau turėtus kontaktus ir su Rusija, ir su visų kitų buvusių Sajungos valstybių fotografais. Dėl to mums dabar labai įdomus ir iš naujo atrandamas Kaukazo regionas, su kuriuo palaikytis ryšius, sužinoti, kas ten vyksta, beveik neįmanoma. Todėl nūdien taip keistai susiseikiame per Europą. Važiavau ten su šiokiui tokiu skeptisu, kuris dažnai lydi mūsų požiūrį į kaukaziečių meną ir jų renginių organizavimą. Tačiau pamaciau labai europietišką ir profesionalų festivalį.

Kaukazo šalyse vis dar labai aktuali ir skaudi karo tema. Viena pagrindinių ekspozicijų skirta Čečėnijos konfliktui. Kita paroda – Sirijos nesutarimams, revoliucijai. Karo tema mums jau gana svetin-

ma, praradusi aktualumą, o ten viena tai dar pulsuoja. Karas prisimeinamas, jaučiamas. Tarsi vis dar išjungtas budėjimo režimas. Pristaityta labai įdomi paroda apie Juodąją jūrą – „Juodosios jūros spalvos“, joje objektas apžvelgtas ypač placių ir įvairiai. Nuo gyvenimo fotografijos iki konceptualų projekto – pačių skirtinėsių autorų pasakojimai apie vieną jūrą. Tačiau įvairovė labai profesionaliai patenkta, juntama ranka, suvalžiusi procesą. Dar viena įdomi paroda, svarbi tautų identitetui kurti ir saugoti, – Kaukazo portretai. XIX a. portretai rodo, kad tos šalys neat sistardo iš niekur, jos turi labai aiškū, tvirtą pagrindą. Taip fotografijos īgauna laiko liudininkų, šalies identiteto saugotojų statusą.

– Jei jau kartą nūykote į tą pusę, veikiausiai galesime tikėtis tolesnių kontaktų ar kūrybinės draugystės? Kokiu pagrindu ją galėtu me puoseleli? Kokios šalys dalyvavo ir savo meną pristatė Tbilisye?

– Festivalyje dalyvavo daug fotografų iš regiono šalių – Azerbaidžano, Arménijos, Uzbekijos. Taip pat Turkijos, Rusijos, Irano, Europos. Juos mes pažiustumėme labai mažai arba visai nepažiustumėme, todėl ir norėjosi vykti į festivalį, kuriamo galima aistrasti daug naujo. Galbūt, jog keletą Azerbaidžano, Arménijos autorų pamatysime fotografijos renginiuose Kaune arba Nidoje. Šis bendradarbiauvinas svarbus ir įdomus abiems pusėms. Lietuvos fotografijos legenda ten iki šiol gyva, todėl mes savo kūrinius galime puikiai pristatyti. Tik nesinorėtų viskai palikti vien praeiciāi, jau pažiustumoms jos formoms. Visuomet kalbėdami apie parodas, prisistatymo galimybes, galvojame bent jau apie dvi fotografų kartas. Viena galėtų pritraukti žiūrovus, o kita – papasakoti jems apie tai, kas vyksta mūsų šalyje dabar. Sutarėme, kad kitais metais bus bent viena lietuvių autorų ekspozicija festivalyje, o rudenį – gal net Lietuvos fotografijos dienos Tbilisye. Prie mūsų sumanymo prisidėjo ambasada, todėl tikimės sėkmės.

– Kokio laikotarpio ir žanro fotografijų matėte festivalyje? Kaip galėtumėte apibūdinti jos specifiką?

– Tbilisio festivalyje eksponuoti paskutinio dvidešimtmecio darbai. Penktas, šeštas, septintas dešimtmmetis šiuo atžvilgiu jiems buvo gana skurdus. Tuo metu gruzinai turėjo ryškū, placių žinomą ir vertinamą kiną, o ne fotografiją. XIX a. jis taip pat neatspindi meninių inspiracijų, nes tai daugiausia dokumentiniai, studijiniai darbai. Kaukazo šalių fotomenas nėra toks konceptualus,

Senasis Tbilisys, kurį negailestingai stengiasi išstumti naujas gyveniminas.

kokis jis siekia būti Lietuvoje ar Europoje. Tai aktuali, šiuolaikinė gyvenimo, gatvės fotografija. Gyvenimas šiandien labai sparčiai keičiasi, todėl jo stebėjimas ir refleksijos ypač svarbių visose minėtose šalyse. Tieša, ir ten yra autorų, savo kūryboje siejančių fotografiją, skulptūrą, videomeną, medijas, tačiau festivalyje pristatyta daugiausia grynoji fotografija.

– Kaip atrodė Tbilisys, kokie jame gyvenantys žmonės, sutiki menininkai?

– Tbilisys išgyvena labai dideles, kardinalias permainas. Jame be galo daug statoma, ir tai, deja, miestui ne visada į naudą. Graudu matyti griaunamus senus namus ir jų vietoje statomus naujus, beveidžius, iš nekokybiškų medžiagų. Daug gelžbetonio, butaforijos. Tie, kurie dar nori pamatyti tikrajį Tbilisį, turi labai paskubėti. Jei dar apskritai ne vėlu, nes jau dabar perstatyti ištisi kvartalai, rajonai, senieji gyventojai iškraustytų į naujus, akies tikrai nedžiuginančius rajonus. Jų vietos atsikelia turtinėjai, ir erdvė praranda savo dvaisią.

Patys gruzinai – be galo svetinėti ir palankiai nusiteikę Lietuvos atžvilgiu. Jie buvo nepaprastai atviri ir dosnūs, visus reikiamus kontaktus gava ypač lengvai, nesunkiai susidėliojau kitų metų planus. Tačiau konkurencingumas taip pat labai juntamas, net ir menininkų bendruomenėje. Jei kas nesutaria, nesutaria itin aštriai, tačiau draugai atiduos viską, ką gali.

**Kalbino
Audronė MEŠKAUSKAITĖ**

XIX amžiaus Gruzija sepijoje.

Paroda, atskleidžianti Juodosios jūros paslaptis: kokia ją pažiustumėme ir išsivaizduojame, kokia jis iš tiesų yra?

Festivalyje – vis dar skaudančios karo žaizdos. Stanley'o Greene'o nuotraukos atskleidė Čečėnijos tragediją.

Parodoje...

Gintaro ČESONIO ir festivalio archyvo nuotraukos

Laisvas paukštis Bronius Kutavičius

Tarptautinio šiuolaikinės muzikos festivalio „Druskomanija“ organizatoriai nutarė paminėti vieno iškiliausią Lietuvos kompozitorų Bronius Kutavičiaus 80-mečio sukaktį, tad 2012 m. gegužės 19 d. Druskininkų sveikatingumo centro „Dainava“ salėje „Aušrinė“ surengtas koncertas „Laisvasas paukštis“, kurio programe skambėjo kelios B. Kutavičiaus ir jam dedikuotos Lino Paulauskio, Vidmanto Bartulio, Dalios Raudonikytės, Justinos Šikšnelytės ir Neilo Lucko kompozicijos. Prieš koncertą vyko gyvas, pusiau rimtas, pusiau šmaikštus (kaip ir buvo tiketasi) pokalbis prie kavos ir arbato. Čia muzikologė Laimutė LIGEIKAITĖ išradinai kalbino kompozitoru B. KUTAVIČIŪ apie ūki, kūrybą ir įvairias patirtis.

Pokalbis prasidėjo „Druskomanijos“ organizatoriams įnešus gimtadienio tortą.

– Dėmesio! „Druskomanija“ Bronių Kutavičiaus sveikina Kutavičiaus metų proga! Kaip žinia, mūsų susitikimas prie torto ši valkarą vyksta su vienu Druskininkų apylinkių gyventoju. Iš kokio kaimo atvažiavote į mūsų susitikimą?

– Iš Rodukos.

– O čia toli nuo Druskininkų?

– 20 kilometrų.

– Ką ten veikiat? Kaip ūkis?

– Na, žinot, šią gražią sodybą Roduko įsigijau prieš trisdešimt metų, tai dabar visą laiką jaudinuosi – kam reikėjo! Atsibundi nakti – o kas, jeigu ten taip ir anaip?! Su prantat, stovi viena vargšė miške, kas nors brūkšt degtuku... Senatvėje – tai nereikalinamas rūpestis. Sukelia daug nerimo.

– O nieko neauginat? Gal dabar kokie ūkio darbai jus užpuole?

– Ne, ne, ne. Ankstčiau, kai dar tik buvom įsigiję, darže su žmona kapstėmės ir vos negavome Černobylio „debesies“. Paskui labai blogai pasijutom, nes šią vietą smarkiai palettė radiacija. Bet apie Roduką užteks. Aš turu ką kaimą – Molainius. Prie Panevėžio – mūsų istorinio miesto.

– Ten jūsų tėviškė?

– Taip, mano tėviškė. Molainiai vien dėl to, kad daug molio yra ir Molainos upelis teka. Kai vaikas buvau, ten karves, kolūkio arklius ganiau. Va tau ir kompozitorius...

– Taigi, sakau, žmogus vietinis, iš ūkio. Bet sklinda legendos, kad ten ir daina per klonius nuvilydavo, ir skimbėlėdavo vyno taurės... Tai čia kuriame kaime?

– Molainiuose. Tas kaimas surenka visus gandus. Dar piktais sovietiniai metais Vytautas Juozapaitis įsteigė „Armonikos“ ansamblį. Aš jam parašiau polką „Kaip Molainiai degė“. Pasirodo, tokia polka jau buvo, sako, todėl, kad Pirmojo pasaulinio karo metu sudegino visą kaimą.

– Na, šiaip tragedijos epizodas, o polka juk linksmybėmis kvepia.

– Na... kai kam, kai dega, tai žinot...

– Ak, išties juk tikram lietuviui tai visai gerai, jei dega... O „Armonikos“ ansamblėjūs ir pagrodavote, ir liaudies dainas bei giesmes giedodavot? Kažkur skaičiau, kad jums sakė, jog kulinėlis būsitus.

– Atsimenu, maždaug 1938 m. mama įsigijo radijo aparatą „Philips“. Tada buvo galima pirkti išsimokėtinai. Oi, koks tai įvykis! Jūs net neįsivaizduojat. Kadangi mama turėjo kaimo parduotuvę, dėl to radijo pas mus susirinkdavo daug žmonių. Prieidavo senių – sėdi prie staliuko ir klausuo. Pas mus krosnis visą laiką pakūrenta, šilta. Aš ant jos užlipu ir giedu visas velykines, kalédines giesmes. Būdavo – tie seniai nusiima kepures ir labai rimtai išklauso. Todėl ir sakydavo, kad tapsiu kunigu.

– O susiklostė taip, kad visi nusiima kepures ir klausosi ne kai jūs giedat, o kai skamba jūsų muzika. Va kur buvo užkoduota jūsų ateitis?

Jono LIUGAILOS nuotrauka

– Kokias kepures!? Kad dabar nieks kepuorių nenešioja.

– Bet, patikėkit, nusiima. Tas, kurių ir nenešioja. Dar norėčiau tokį dalyką pasakyti, kad jūs labai įdomiai elgiatés su savo kūryba ir atlikėjais. Juk gražiai dainavot, giedojot, nuo vaikystės griežtę smuiku, gerai grojote akordeonu, armijoje – valtorna, paskui fortepijonu. Žodžiu, mokate begale instrumentų griežti, bet savo kūryboje atlikėjus verciate tai kanifolia išteptom juostom per stygas braukyti, tai akmenimis groti... Kodėl toks keistas jūsų santykis su tikrasis instrumentais? Ar tas skambesys turi kažkokia kitokią reikšmę?

– Jūs išvardijot akordeoną, valtorną, smuiką, fortepijoną... Įgriso visi tie instrumentai! Dėl to griebiau akmenis ir pradėjau jais dažyti.

– Vadinasi, daugiausia reikšmės jums turi garso skambesys, tembras?

– Kai kūriau oratorią „Iš jotvingių akmens“, sužinojau, kad jotvingiai, kurie gyveno tarp Lietuvos ir Lenkijos, visur naudojo akmenis – namų, kapų statybai ir t. t. Tai pagrindinis jūsų bruozas. Todėl taip ir pavadinau oratorią. Ir dar prisirinkau įvairaus dydžio akmenelių nuo Baltijos jūros, jie labai tvirti, įvairaus tembro, jais galima groti.

– Kai Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje paklausiau studentų, kas jiems yra B. Kutavičius, kas pirmiausia šauna į galvą išgirdus pavardę, tai vienas iš atsakymų buvo: „Kutavičius? Skambantys akmenukai!“ Na, o akmuo kaip simbolis jums daug ką sako?

– Ne, ne. Simboliais netikiu. Viskas šiam gyvenime vyksta atsitiktinai.

– Na, jeigu jau perėjom prie žymiuoj oratorių, kurios atstovauja tam jūsų archaikos ir lietuviškų šaknų paieškos periodui, tai man visada kildavo klausimas: Sigita Geda ir jūs. Ar jis įtraukė jus į tą pasaulį, ar jūs ji?

– Aišku, aš jū radau, ne jis mane. Pirmus savo kūrinius S. Geda spausdino maždaug 1967–1968 m. Kaune leidžiamame „Nemune“. Tais baisiaus sovietinius metais šis žurnalas atgaivindavo sielą. Buvo laisvesnis. Ten radau S. Gedos eilėraštį: „Aria broliai pūdymėli, / eina slibinas keliu. / Guli šyvosios žirgelės / po lelijų krūmeliu. / Tai rugelai, tai aguonos, / baltos pilys ant kalnų. / Antras slibinas raudonas / išlenda iš vandenų. / Motinėlės, motinėlės, užsiskleškite varthus. / Arkim, broliai, pūdymėli, / Saugokim vieni kitus.“ 1968 m. parašiau ciklą „Avinuko pėdos“, tame panaudojau dar ir poetų Onės Baliukonytės bei Vytauto Rudoko tekstus.

Po koncerto, kuriame ciklą padainavo Valentinas Adamkevičius, tuometinis Kompozitorų sąjungos pirmininkas iškvietė mane, iškvietė jū, vargšą, ir pasakė: „Kokie kūriniai skamba?!“ Ir staiga gaunam įsakymą, kad visi tekstai turi būti patikrinti. Pasijutau taip... nusikaltes. O aš juk esu didelis baily! Ir ką man dabar darys? Eduardas Balsys pasikvie-

tė mane: „Jeigu Geda karves mėlynai dažo, tai ką, jis slibino kitaip negu raudonai negalejo nudažyt?“ Aš sakau: „Atsiprašau, maestro, bet tas eileraštis buvo išspausdintas „Nemune“. Ir kaltinimas iš karto nukrito.

– Jei „Nemune“ buvo spausdinta, vadinas, galima viešai naudoti?

– Na, taip! Jeigu publikuotas, kas gali uždrausti? Jau vėliau „Panteistinė oratorių“ S. Geda man specialiai pasiūlė tekstu iš savo poemų.

– O kas juose yra tokio, kad taip gražiai sulimpa su jūsų pasaulėjauta?

– „Panteistinė oratorių“ ir 1970 m. yra mano kūrybos lūžis. 1968 m. su visa delegacija buvom nuvykę į Ukrainą, susitikom su Kijovo kompozitoriais. Nepaprastai įdomi kelionė. Važiavo Algimantas Bražinskas, Vytautas Barkauskas, Vytautas Jurgutis. Osvaldas Balakauskas jau ten gyveno. Daug kompozitorų pristatė savo kūrinius. Tarp jų buvo ir mano sonata altui su fortepijonu. Likau nepaprastai sužavėtas ukrainiečių kompozitoriumi Valentiniu Silvestrovu. Parvažiavau – viskas! Bajta sū tonaciją, su tonalumu, su bet kokia derme! Mane sužavėjo paskiriai garsai. Žinot, mes juk niekur nekeliaudavom, pirmą kartą išvažiavau 1971 m. į „Varšuvos rudenį“, o tada buvo 1968 m. Mes nieko nebuvom girdėj, o, pasirodo, O. Balakauskas gudriai prisiklausydavo iš Vakarų – dodekafonijos, serijinės muzikos ir t. t. Gržau namo, ir atsirado „Panteistinė oratorių“. Tekstas ten nelabai ką reiškia, bet jis spalvingas, muzikalus. Ir aš buvau labai laimingas. Bet kai vyko perklausa Filharmonijoje, atsistojo Jonas Švedas ir pasakė: „Ar jūs visi durni, ar mus durniaiš laikot? Tu, Kutavičiaus, esi durnas.“ Tada mano prof. Antanas Račiūnas atsistoj: „Netikėk Švedu! Būk kaip Napoleonas – rašyk!“ Vis dėlto „Panteistinė oratorių“ nugulė dešimčiai metų, kol galiausiai atgimė Šarūno Nako ir jo suburto ansamblis dėka. Nežinau, kaip jam šovė į galvą pagrobtą muziką. Jis surinko atlikėjus, pakvietė mane ir pradėjo diriguoti. Aš išklausiau ir tariau: „gražu“. O salėj buvo Jonas Vaitkus, jis pasakė: „Stop! Nieko čia nėra gero. Jūs turit atsisakyti natų, pultų, dirigavimo.“ Ir Š. Nakas paklausė. Dingo pusei metų, o staiga pasirodės apstulbinio – visi jie sėdi ratu ir viską daro atmintinai. Pirma oratorijos perklausa buvo nepaprasta, susirinko minia žmonių. Taip jis atgaivintas. Paskui aš jam parašiau „Iš jotvingių akmens“ ir kitus kūrinius.

– Cia buvo jūsų tokio pobūdžio kūrinių apogejus. Bet jūs visiems asocijuojatés su žodžiu „minimalizmas“. Vis dėlto jūsiškis minimalizmas ypatingas – gyvas, nemechanika, prasmingas. Gal galite pats apibūdinti, koks jūs?

– Atrodo, aš pasikeičiau su „Panteistinė oratorija“, laikiausius nusistatymo prieš bet kokią tradicinę muziką, tradicinius žanrus ir t. t. Staiga susibūrė Povilo Mataičio ansamblis – Lietuvių folkloro teatras. 1974 m. jie vyko į

Suomiją ir mane pakvietė, nes Veronikai Pövillionienei tuo metu neleido išvažiuoti dėl politinių sumetimų. Ansambliu reikėjo padėjėjo, o aš sugebėjau ir ragus pūsti, ir smuiku, ir bandonija groti, dainuoti. Tada susipažinai su jo technika – buvau išvertęs akis! Net neįsivaizdavau tokio turto kaip sutartinės. Jas mačiau tik natose, bet kai jie su vienais ritualais išėjo, tai išgirdės tariau: „Didžiausias modernizmas Europoje ir pasaulyje!“ Tėra trys keturios natos, kuriomis daromi stebulkai. Tada aš ir vėl „lūžau“. Jau į tą muziką, kurią ir po šiai dienai kuriu.

– Už jūsų – įdomi ir turtinga epocha. Pradedant giesmėm, smuiku, téviške, tēstant „Varšuvos rudenimis“, lūžiai, draudimais, premjeromis, ypatingais istoriniai įvykių. Juk galėjote ten ir likti, tačiau tą ribą peržengėt ir esat čia. Man įstrigo Vytauto Landsbergio pasakomas, kad jūsų šaknys yra praeituose amžiuose, o šakos, lapai, pagaliau žiedai (čia pridėjau pati) – dabartje. Jūs vis keiciatės, ieškot, atsiliepiate į dabartinių gyvenimą. Jus myli ir vertina jauni žmonės. Tad noriu paklausti, kaip jums atrodo – kokiui požiūriui esat peržengęs ribą į štandieną ir kokiui jaučiatės vis dėlto nepritampantis?

– Amžiaus skirtumas yra didžiulis. Aš nepritampantis!

– Kaip nepritampantis?! Jūs juk nebumbat ant jaunu žmonių, kai kas nors nepatinika, nesakot „kaip čia kuri, čia nesąmonės“.

– Bumbu.

– Na jau! Netikiu. O dėl ko nepritampat?

– Na, kad jū supratimas truputį kitoks. Man gan sunku kritikuoti, bet neigiamą įspūdį doro elektronika. Aš net ir nežinau, kas jis, bet per didelis eksperimentavimas, kai néra nei tembro, nei ritmikos, man nepatinika. Suprantama, jaunimui reikia ieškot, ir jis ieškos, neklaujus senių bambėjimo, tačiau aš pripažiūstu bet kokią muziką, jei ji siejasi su tikra muzika.

– Labai nuoširdžiai pasakėt, nes vienas ryškiausiai jūsų kūrybos bruozų – profesionalumas. Tikriausiai jo, taip pat rimtiesnio požiūrio į muziką, jūs ir pasigendate tarp jaunimo?

– Na, tas profesionalumas irgi siejasi su kai kuriais kitais dalykais. Sakysim, žmogui reikia gyventi. Jis turi sukurti muziką kino filmui, spektakliui, kai aš irgi esu rašęs – muzikos apie 40-50 kino filmų, spektaklių arba lengviesiems, saviveikliniamis kolektivams, liaudies instrumentų ansambliams. Jeigu atsidėsi tik grynai kūrybai, neužteks lėšų nei pragyvenimui, nei duonai...

– Taigi, dabar tokie laikai... Bet dar labai idomu išgirsti, kaip jūs pakeliai emocijų, intelektinį savo kūrinių svorį? Juk jie kaupiasi kaip sluoksniai, ir tai ne šiaip komerciniai, paviršutiniški, bet esminiai kūriniaciai.

– Jausmas tokis, kad norisi padaryti ką nors nauja. Tačiau neužmiegiai nakti, nes nešeina. Staiga atsikeli ir žiūri, kad visai ne taip. Ir kuo tolyn, tuo labiau tas tarpas tarp noro ir galimybės plečiasi... Neperkalbamai nustosiu rašyt.

– Dar ko! Negasdinkit! Na, bet kaip jūs atsipalaudojate, kai nesiseka kurti, kaip nusikratoje itampas?

– Nešeina. Atvirai kalbant – tai didžiulė kančia. Ir jeigu kas nors pavyksta, ne iš karto supranti. Čia sunku kalbėti. Visi štai suprantat, visi žino.

– Praskaidrinkime tokią gaidą šviesesniu akcentu – štai Sigutė Ilgauskaitė atnešė torto gabalėli su žvakele... Sugalvokite norą ir užpūskit.

– „Kad nebūtų karo.“ Tai pasakiau ne iš savo galvos. Tai viena rusų žurnalistė atsakė: „Ko tu labiausiai nori?“ – „Čtoby ne bylo voiny...“

– Čia apie tvirtus moralinius ir kūrybius kompozitorų principus... Prašau užpūsti žvakele ir labai dėkoju jums už pokalbij.

Antrasis laiškas – ko, ašaréle, ko tu per skruostą...

Atkelta iš 9 p.

Vašuokėnai svarbi vieta, Maironis su seminarju cia praleido vienetus mokslo metus. Tad, pasitarę su A. Baranauskų ir A. Žukausko-Vienuolio memorialinio muziejaus direktoriu Antanu Verbicku, susigundėme prikalbinti Kauno kunigų seminarijos rektorių Aurelijų Žukauską ir surengti bendrą išskylą į Vašuokėnus. Tegul klierikai, minėdami savo patrono Maironio jubiliejį, sužino kuo daugiau. Rektoriaus īkalbinėti nereikėjo, sutiko iš kartos, susidomėjo, tačiau svarbi detalė – klierikai tuo metu atostogavo, ir monsinjoras Aurelijus pasakė, jog pasitars su savo auklėtiniais, be jų nuomonės nieko nedarys. Taip, laikai demokratiškesni nei rektoriaus Mairionis... Žinoma, seminarijos naujimas panoro išvažiuoti, pažiūlygti, palakstyti po laukus. Mūsų išsiruošė pilnas autobusas (turi tarstelėti padėkos žodelį Kauno savivaldybei – skyré dykai autobusą visai ilgai dienai...): Kunigų seminarija – rektorius, prefektas, dviestės tėvai ir visi keturiolika klierikai, taip pat didelis būrys Maironio muziejininkų (greičiau muziejininkų...).

Kolegos anykštėnai viską rūpintingai suplanavo, kad tik tos kultūrinės apšvietos būtų kuo daugiau. Vyskupo A. Baranauskų klėtelė, Vienuolio namas, J. Biliūno gimtinė, tuomet iš Troškūnų siuruku nudarėjome į Vašuokėnus, o ten jau kaip ir atlaidai. Susirinkę vėtos žmoneilių, bendruomenės aktyvas. Programa iš dviejų pusių – ir pats direktorius Antanas, ir jo artistiški kolegos skaito Maironio laikų atsiminimus apie Vašuokėnus, seminarijos gyvenimą, įterpia poemos „Mūsų vartai“ fragmentų, nes Poetas čia kūrė savo paskutiniųją poemą, kurioje netrūksta laiko realijų. Galvos pilnėja žinių, klierikai susikaupe, jiems tai naujas seminarijos istorijos puslapis. Tačiau ir jų pačių pasiromodymo laukama. Vaikinai skaito savo kūrybą, deklamuoją ir dainuoja Maironių, auditorijai jų pasiromodymo vis per mažai...

Vašuokėnų dvaras... Buvęs iškielus, didelis. Dabar žiūrimė į griuvė-

sius, anykštėnai rodo langą dar vis išlikusioje antrojo aukšto sienoje, pro kurį žvelgė rektorius Maironis. Būtų skaudu Poetui, turbūt pasakyti kaip apie Trakų pilį... Daug tokių dvarų Lietuvoje – apleistų, griūvančių, be ateities, nors istoriškai labai svarbių.

O ir parko grožybė pražuvusi. Sudėtinis vaisių stalas po medžiais, ilgi pašnekėsai ir pažintys – visi laimingi ir persipildę išpūdžių... Tada kylame į Troškūnų bažnyčią kaip anais laikais, sv. Mišios – irgi kaip tuomet. Tik klierikai groja gitaramis, linksmi – dalyvaujame gegužės pamaldose.

Grįžtame jau visai tamsoje, seminaristai su rektoriu numyra į savo rūmus, kuriu statyba ir gerove kažkada taip rūpinosi Maironis...

Toliau gręžiamės į gegužės pradžią.

Dirbdama archyvuose, knebinėdamasi po dokumentus, užtkau padavinimą „Maironiškis“. Jį buvau radusi Vaižganto prisiminimuose, bet nieko konkretaus – niekaip ne supratau, kur jis galėjęs būti, nepavyko pagriebti siulo galo. Ir štai Lietuvos valstybiniame istorijos archyve radau visą pluoštą dokumentų, iš kurių aišku, kad 1928 m. rudenį išeina Žemės reformos valdybos nutarimas Nr. 3960: „Kauno apskrities Lapių valsčiaus Šakių palivarką pavadinti „Maironiškio“ palivarku.“ Realybėje nebuvu lengva jį surasti. Jokios oficialios informacijos. Tačiau vieną šeštadienį, suskurt ratus aplink Kauną, nuklystant vis į šoną, galop pavyko pakliūti į „Maironiškį“. Kažkada buvęs didžiulis Kunigų seminarijos ūkis šiandien dar néra praradęs vaizdo. Pagrindinis raudonų plėty pastatas puikiai išsilika, kažkas gyvena; kluonai, tvartai jau lyg ir perstatyti, viena medinė troba lendenė nauda. Tačiau, iki jí gavo, rektoriui teko padėti daug pastangų, parašyti valstybės tarnyboms štūnį raštą, būti labai diplomatiškam, kartais reikliam. Gelbėjo jo autoritetas. Ir nieko čia, žmogau, neatimsi – Maironis buvo ne tik didis poetas, bet ir labai gabus ūkininkas. „Maironiškio“ erdvėje, didžiuliame kieme, galbūt reikytų šimtų surengti kokia akcija, kad ir vietiniai gyventojai suži-

Maironiškis.

keli prelatai ir, žinoma, šeimininkas Maironis. Pasivaikšto, apžiūri, pasivaišina... Ir po kelių dienų seminarijai, bet kad „Maironiškis“ – negirdėjusi... Juk viskas taip arti – Sargėnų pašonėje.

Galečiau sakyti, jog laiške visas naujienas surašiau, liko tik vienas pastebėjimas. Per ši Maironio jubilejų atsirado įdomi tendencija – Poeto eiles skaito ne aktoriai, o Kazkas... Mes visi. Pradedant ministrais, baigiant mokinukais. Galbūt akto-

riams duonelės užteks, tačiau šis vi-

suotinis skaitymas gana gražus ir lyg viltingas. Reikia atsiversti knygą, surasti patinkamą eilėraštį, dar jí pakomentuoti – taip susidaro jau visas „projektas“. Mada prasidėjo per Knygų mugę, tėsesi per Spaudos dieną prie Literatūros ir tautosakos instituto, Rašytojų klube per Poezijos pavasarį, Kaune per Dainų šventę. Tokie skaitymai vyksta ir Maironio namų didžiojoje svetainėje. Jau dalyvavo rašytojai, dabar ruosiasi kitų sričių menininkai, o politikus pali-

toviai arčiau jubilejaus – rudeni. Dar reikia pasidžiaugti, kad pasutiniją gegužės dieną atidaryta Maironiui skirta paroda Kauno autobusų stotyje, ją pravažiuojantys keleiviai galės lankyti visa vasarą. Šio projekto iniciatyva priklauso ponai Laimai Pakusienei, panorai aktualizuoti savo vadovaujamą objektą – Autobusų stotį. UAB „Kautra“ finansavo, nuotraukos ir parengimas – Maironio lietuvių literatūros muziejaus.

Tokia buvo Maironio gegužė, birželis jau gobia savje liūdnają datą – Poeto mirties dieną – birželio 28-ąją, kai naktį, po Miesto ligoninėje praleistų dešimties dienų, sustojo par-

vargus širdis. Ketvirtą ryto émę skambinti Kauno katedros varpai – prieš aštuonias dešimtis metų...

Ko, ašaréle, ko tu per skruostą... Nieko, nieko, dar iki jubilejaus yra laiko! Tiesa – tas ančiukas Poetas, dėl jo neramu, būtų smagu, kad užaugtų!

Autorės nuotraukos

P.S. „Jaunoji Lietuva“ menininkų lūpomis ir širdimis

Dar trumpai apie puikią, profesionaliai atliktą programą, skirtą „Jaunajai Lietuval“, sukurtą muziejaus prašymu ir iniciatyva. Trys menininkai entuziastingai émési analizuoti poemą, išsirinko jos antrają giesmę, kurioje įsižiebia meilė tarp Jadvygos Goštaitaitės ir Juozo Rainio. Jausmų kibirkštys juos ištinka prie fortepijono, kai panelė Jadvyga įsižautusi skambina Chopiną, Juozas susijaudinęs uždainuoja baritonu... Šios scenos pakeičia poemos veikėjų likimus, užgimusi meilė juos lydi visą gyvenimą.

Aktorius Egidijus Stancikas prisipažino, jog perskaicius pirmą kartą poemą reikėjo susikaupti ir viską suvokti, tik skaitydamas antrą syki émę „pagauti“ kalbos ritmą ir rimą. Aktoriui puikiai pavyko perskaityti tekstą vartojant autentišką Maironio kirčiavimą, sukurti nuotaiką. Šviesė Čepliauskaitė F. Chopino nocturnus atlieka virtuoziškai. Ji pamiliusi ir perpratusi šį kompozitorų. Senutėlis Maironio namų fortepijonas pia-

Egidijus Stancikas, Šviesė Čepliauskaitė ir Mindaugas Zimkus.

nistams tampa tikru išbandymu, bet iš kitos pusės – po tokiais pirstais kaip Šviesės jis suskamba visu savo grožiu. Mindaugas Zimkus, įkūnijęs poemos įsimylėjelį Juozą Rainį, užburia savo balsu auditoriją ir tinka prie F. Chopino bei Maironio.

Menininkai sukūrė vientisą programą kaip spektaklį.

Atlikėjų trijulė keletą kartų repetavo, jie žaismingai susiderino aprangą – Egidijus pasipuošė tarsi žemaičių jaunikaitis, Šviesė apsirengė spalvinga, aguonomis išpuosta suknela, o Mindaugas pritikė kostiumą pagal Maironį, kuris žvelgia iš paveiksllo su pasauliečio apranga.

E. Stancikas, Š. Čepliauskaitės ir M. Zimkaus programa, atverianti Maironio poemos „Jaunoji Lietuva“ grožį, yra verta, kad ją šiaisiai – Maironio metais – išgirstų, pamatyti ir kituose Lietuvos miestuose bei miesteliuose...

Mes, muziejininkai, esame labai dékingi, kad menininkai atrado laiko bei įkvėpimo taip gražiai ir, sakyčiau, didingai pagerbti Maironį.

Zenono BALTRŪŠIO
nuotrauka

Tapytojų Sauliaus ir Skaidrės darbai – vėl Kaune

Julija KIMANTAITĖ

Gegužės 18 d. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, IV a. fojė) pristatyta Sauliaus Kruopio ir Skaidrės Butnoriutės tapybos paroda „Gyvenimas kartu“.

S. Kruopis – žinomas dailininkas, fotomenininkas, Lietuvos dailininkų sąjungos narys, Nidos menininkų asociacijos „Tiltas“ pirmyninkas, tarptautinių Nidos tapybos plenerų iniciatorius ir vadovas. Menininkas surengė daugybę tapybos

parodų Lietuvoje ir užsienyje, organizuoja plenerus ir pats juose aktyviai dalyvauja.

Simbolinių sugrįžtuvų į Kauną proga kartu su žmona dailininkė parengta ir Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje eksponuojama tapybos paroda „Gyvenimas kartu“ – tarsi jų bendro gyvenimo atspindys. Parodoje – S. Kruopis ekspresionistiniai „aukso fondo“ kūriniai, pasižymintys ypatingomis linijomis, spalvų intensyvumu ir tapybiniu temperamentu, puikiai

derantys su kiek santūresniais, tačiau kūrybinių ieškojimų jauduliu trykšstančiais S. Butnoriutės darbais. Abu menininkai, kiekvienas savitu stiliumi ir potėpiais, kalba apie tuos pačius dalykus – artimo ryšio su kitu žmogumi svarbą, būtinybę suvokti, kad šalia esantysis yra ypatingas ir brangintinas, nes juk kiekvienas mes ieškome žmogaus, kuris suprastų, palaikytų, tikėtų ar tiesiog būtų kartu.

Energija trykštantis, naujas kadras fotografijos kolekcijai vis gau-

dantis S. Kruopis, džiaugdamasis paroda širdžiai mielame Kaune, dažios išpūdžiais iš nesenai vykusių menininkų susibūrimo Maskvoje, pasakojo apie ateities planus, kalbėjo apie dabartinę Lietuvos meno kūrėjų situaciją ir pašaukimą bei kūrybą apskritai. „Kiekvienas sutinka, kad mums suteiktas talentas – toks unikalus ir išskirtinis – yra Dievo dovana. Tačiau mūsų talente ir slypi mišlė, užslėpti uždaviniai“, – tokiais tapytojo žodžiais galima apibendrinti parodą.

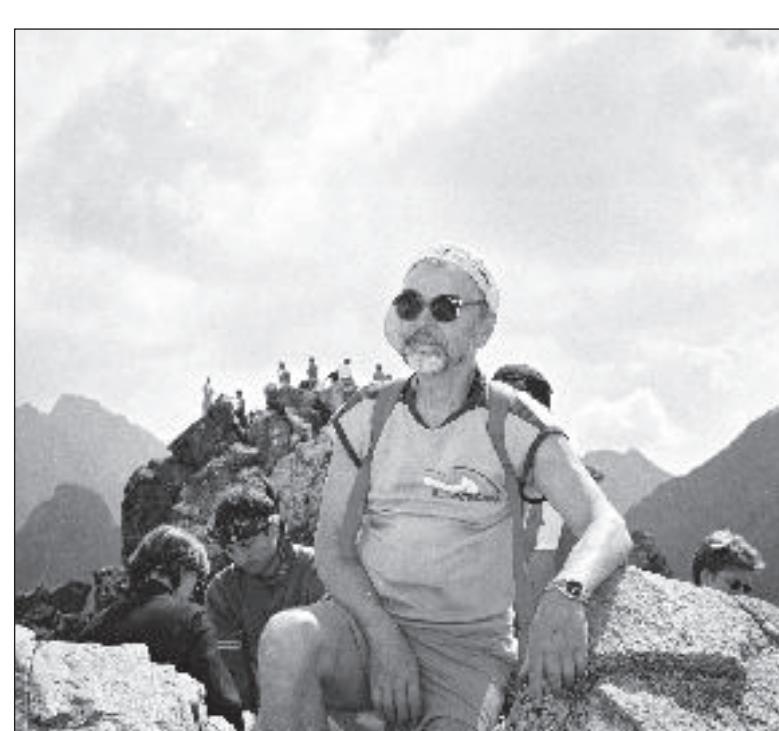
Jos atidarymas taip pat buvo puiki proga Kauno visuomenei pristatyti didelės apimties S. Kruopio parengtą knygą „Nida Brücke. Ekspresionistinės tapybos plenerų antologija. Iliustruota istorija“, kurion suguldyta Nidos plenerų kronika su gausybe fotografijų, išsamiu aprašymu bei komentarų. Šis unikalus leidinys – vienas svarbiausiu menininko pasiekimų. Jau 15 metų vykstantys tarptautiniai kūrėjų susibūrimai ypatingame mūsų šalies kampelyje – išskirtinis reiškinys ne tik Lietuvos, bet ir užsienio mastu. „Nida – tai tos gyvybės šaltinis, kuris nuolat įkvepia menininkus, kiekvienas jų savaip atskleidžia Nidos paslaptį“, – neslėpdamas emocijų pabréžę dailininkas.

Antano Sadecko fotografijų paroda „Mano keliai – nekeliai“

Julija KIMANTAITĖ

Birželio 14 d., ketvirtadienį, 16 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, IV a. fojė) pristatoma Antano Sadecko fotografijų paroda „Mano keliai – nekeliai“, skirta Gedulio ir vilties dienai paminėti. Parodos pristatymą papildys Aleksandro Rubinovo ir Gintauto Aleknos dokumentiniai filmai apie tremtį, ekspedicijas Tomsko srityje: „Važiuojam iš ukvatos...“ (30 min.), „Mirusieji pasmerkti... nuskesti...“ (10 min.).

Visuomeninės bendrijos „Lematis“ pirmininko A. Sadecko fotografijos – itin vertingas ir įdomus pasakojimas apie lietuvių tremties vietas Sibire. 1989-2000 m. A. Sadeckas organizavo ekspedicijas į lietuvių tremties ir žūties vietas Komijos respublikoje, Permės, Sverdlovsko, Tiumenės, Tomsko, Irkutsko srityse, Krasnojarsko ir Altajaus kraštuose, Buriatijoje. Aplankyta daugiau nei 400 tremties ir buvusių lagerių vietovių, atrasta ir inventorizuota per 300 kapinių ir kapaviečių. Ekspedicijų rezultatai sugulė į fotoalbumą „Negrižuose“, knygas „Obels žiedų ašaros“ ir „Tėvyne, ilgesy miriau“. Šiuose leidiniuose publikuojamos

ne tik fotografijos, bet ir detaliūs tremties vietovių žemėlapiai, lietuvių kapinių schemos, kapų aprašai, tremtiniių sąrašai.

Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje eksponuojama A. Sadecko fotografijų paroda „Mano keliai – nekeliai“ sudaro fotografijos, kuriose užfiksuotos kelionių

po Sibirą, dykumas, požemius ir tremties vietas akimirkos, užburiančios ypatingu gamtos grožiu, netikėtumu ir paslaptimi.

„Mūsų požūris į tremtį nėra vientisas ir visapsiškas. Tremtis mums – tai žmogus ir jo likimas. Grįžo tremtinys tėvynėn, vadinaisi, baigėsi jo tremtis. O jei jis su-

grąžino tėvynėn mirusius šeimos narius, paraše atsiminimus ir visuomenė su jais susipažins, tai viskas tartum bus atlikta, istorijai duoklė atiduota. Tai, kas ten likę, yra tiesioginiai tremties paliudijimai, be kurių nesuvoksime jos esmės“, – apie būtinybę išsaugoti ir puoselėti tremties paveldą kalba

A. Sadeckas. 2009 m. už nuopelnus Lietuvai jis apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

Kauno apskrities viešosios bibliotekos nuotraukos

Iveikti tuštumą

Andrius JAKUČIŪNAS

Kiekvienąsyk atvykus į provincijos miestelių sukrečia (aišku, ir įkvepia) tuštuma, tvyranti gatvėse ir aikštėse, siaučianti už išpuoseletę namų langinių, plastikinėmis dailylentėmis aptvinkusi istorinių lūšnų sienas. Čia, Kupiškyje, nėra arba, tiksliau, beveik nebėra žmonių (2010-ųjų duomenimis, jų buvo viso labo aštuoni tūkstančiai – mažoka kaip rajono centru), o netoliomje ateityje gali dar labiau sumžeti – anot žiniasklaidoje pastaruoju metu pasklidusios informacijos, Kupiškis pirmajau pasaulyje savižudybių skaičiumi.

Neturiu žalio supratimą, kaip buvo sukurta ši statistika, tačiau žinodamas, kaip savo problemas aplinkiniuose kaimuose išsprendė visokie pažįstamų pažįstamų ar giminaičių kaimynai, galiu ja pasitikėti. Mirties, o gal, tiksliau sakant, nevilties ženklu čia apstu, tik jie, žinoma, nebūtinai akiavazdūs. (Priešingai, parapijos laikraštyje netgi randame besituokiančių ir krikščioniamų sąrašą – vadinas, miesto istorija teisiši, mažų mažiausiai, ji nėra pasibaigusi – štai net „Mezon“ WiMax 4G ryšys sklando ore ir reklaminame skyde prie pagrindinio įvažiavimo.) Sakykim, jos pastovumą ir visuotinybę man liudija netoli Kraštotoyros muziejaus po liepa metų metus stovintis mėlynas ZIL'as, jos kontūrą dar labiau išryškina po L. S. Gucevičiaus aikštė ratus sukas vienias jaunuolis su BMX' u. Ką jau kalbėti apie gūždžius banalybės vaiduoklius – H. Orakausko mažosios architektūros kūrinius, kurių visame mieste yra gal keliolika ar net keliašdešimt ir kurie tvirklo aki begėdiška veidmainyste. Nesakau, kad skulptūros blogos ar nemeniškos – drėsčiau teigti, kad čia, Kupiškyje, jos neįstengia atitinkti savo paskirties, todėl, užuot prislėpusios tuštumą, ją dar parýskina, sutirština; galima netgi sakyti, jos nusizudo savo pačių preskame optimizme, ir taip įvaizdiškai įtvirtina anksčiau minėtos statistikos teisingumą.

Labai simboliška, kad tuo pačiu metu, kai rymodamas ties kuria nors šio menininko skulptūra mačiau apie nyksmą, vienas jo darbas sostinėje – vadinamas „skėtuvas“ J. Vaičiūnaitei, – pateko į skandalą sūkurį. Skandalo, kurio herojumi (jo paties nuomone – „auka“) tapo čigonų baronas, verslininkas Stepas Visockas, pasiruošęs atkurti šalia Šv. Kotrynos bažnyčios kitados jau veikusių ir dėl šiurkščių paveldosaugos pažiedimų uždarytą kavinę. Subrudus budriems praeiviams ir visuomenininkams, – ne antraeilį vaidmenį čia suvaidino kolegos rašytojai, pirmiausia susirūpię dėl šalimais įrengto poetės skverelio, kuriamo, kavinėje šeimininkaujant statybininkams, iškūrė šiukslynas ir keletas biotaletų, – paaiškėjo, kad kavinė gaivina neturint leidimo (tiesa, visiškai patikimos informacijos, buvo tas leidimas ar ne, esamuoju metu nėra), ir, žinoma, nepaisant to, kad KPD anksčiau nustatė, jog įrengiant kavinę sunaikinta didelė dalis barokinio pastato vertinguji savybės: pakeisti langai, išverstos celės ir t. t.

Ačiū Dievui, skundai atsakingoms institucijoms, regis, pasiekė savo – paveldosaugininkams su policija šurmavus stovybietę, veikla joje nutraukta, kavinės, – bent jau įžiliu elgesiu garsėjančio S. Visocko kavinės, – toje vietoje nebus. Tarsi būtų galima lengviau atsiplūsti ir išvis tą nešvarią istoriją pamiršti, paliekant teisėsaugai spręsti, kas, kaip ir kiek sunkiai yra prasikaltęs. Vis dėlto persekioja jausmas, kad ši istorija turi dar vieną subtilią briauna, kurios nei paveldosaugininkai, nei teismai nepajégūs apibrėžti ir kuri, tiek kalbant apie šią, tiek ir apie kitas panasių istorijas, paprastai lieka praižiūrėta ir neaptarta. Tai mūsų tautiečių specifinis požiūris į kainves.

Ši karto turiu pabrėžti, kad nesiekiu teisinti S. Visocko ir kitų greito pelno ieškančių verslininkų projektų, igyvendinamų nepaisant įstatymų nei sveiko proto, – vei-

kiau tai būtų siekis atkreipti dėmesį, kad didžiaja šio skandalo „nuodėme“ paradoksai lailai tapo ne statybos nelegalumas, ne paveldosaugos pažiedimai, bet faktas, – sic! – kad toje vietoje steigiamą kavinę, tariamai išniekinčianti bažnyčios šventumą ir rašytojos atminimą. Nepamirškime – lygai tas pats dėjos ankstesnais metais – andainykštėje šios kavinės istorijoje didelė dalis kritikos strėlių lėkė ne sužūlėjusio verslininko, bet pastatajam išnuomojusių Bažnyčios hierarchų pusėn – tuomet piktintasi ir stebėtasi, kaip „ilgaskvermiae“ gali leisti jiems priklaušančiose patalpose įrengti „girdyklą“.

Sitoks požiūris, taip pat ir kai kurių kolegų rašytojų, išties glumina. Teneišižeidžia viešosios erdvės gynėjai, rašytojos atminimo bei dvasingumo saugotojai, bet jų argumentuose girdžiu praeities žmonių, t. y. tų, kuriems žodis „kavinė“ asocijuoja vien su liūdnos reputacijos „skyle“, iš kurių eina moraliskai nupilti, balsą. Tas balsas, deja, paliudija, kad kavinės kaip tariantai „vulgarios“, „prāžūtingos“, „bedvės“, „amoralios“, „klystkeliai“ vedančios vietas stereotipas, klestėjės ankstesnais laikais, gausi ir nūdieną. Vadinas, iki šiol esame istorijos tremtiniai, pasirengę saugoti ateičiai sovietinė ir archajinė mentalitetą, tame, žinoma, nėra vienos bendruomeninei kultūrai, kuriuos vienas iš svarbių generatorių – kaviniai kultūra. Nenorečiau šios ižvalgos suabsoliuti, tačiau uolomas, su kuriuo demonizuojama visa, kas nebūdinga tradicinėi valstietiškai gyvensenai, vis dėlto verčia sunerimti. Tiesiog kitaip sunku paaiškinti (ir suvokti), kodėl ižvelgiamas bažnyčios ir kavinės ar tuo labiau kavinės ir J. Vaičiūnaitės skverelio antagonistumas, kodėl daug kam nekyla abejonių, jog kavinė savaičiai desakralizuojamai ir iš esmės negatyviai, todėl negali egzistuoti šalia dvasingumą bei atminimą reprezentuojančiu ženklu.

Kas, atmetus stereotipus ir mąstymo inerciją, kavinėje trikdo dvasingumą ir pagarbą? Turint galvoje, kad kavinų ir alkoholizmo, narkomanijos, prostitucijos ar kitų vadinančių ydų ryšys yra, švelnai kalbant, abejotinas, ir, be abejio, taip pat grįstas stereotipas, kaviniai radimai lydinti visuomenės paranoja ir siekis pažymėti jas specifiniu negatyvumu, nešvaros ženklu atrodo visiškai nepagrūstas. Juk iš tikrujų kavinė – pati pirmučiausia, tačiau labai svarbi bendruomeninio (siauriau žvelgiant – miestietiško) gyvenimo mokykla, kurioje ne tik drauge išsimasi, bet ir šlifuojami socialiniai įgūdžiai, gimsta idėjos ir t. t. Stengtis dirbtinai pažeminti kainines ir jų kultūrą yra naivu ir, spėj, prāžūtinga.

Žvelgdamas pro langą į apkiautusį, tuščią, lietaus gaubiamą Kupiškių galvojų: galia būti, jog savižudybių skaičiumi pasaulioje šis miestas pirmauja tik todėl, kad jaime nebėra kaviniai. Tiksliau, yra, bet jos rengia tik gedulingus pietus – dėl jų reikia susitarti iš anksto. Negaliu atskiriaty iluzijos, kad jei staiga atgimtu prieš kokius šešerišius metus numirusi „Kamarita“ (beje, jos kainos buvo labai vilnietiškos), Kupiškyje atsirastų daugiau vilties, negu surentus dar šimtą H. Orakausko skulptūrų ar net nuomai išstačius visiškai naujus penkis dviračius. Ko gero, tai būtų kur kas vertingesnė dovana miesto gyvybingumui, nei bemaž rekonstruoti kultūros namai ar už Europos pinigus sutvarkyta kanalizacija bei paplūdimiai. Ji iškėpti daugiau išsidumo, negu jo suteikia faktas, jog 1480 m. į Krokuvos universitetą užsiraše „Stanislaus Johannis de Cupuschky“ – Stanislovas Jonaitis iš Kupiškio, daugiau atgaivos, negu rajone išsibarsčiusios gamtos grožybės, paveldo objektai ar trečias pagal dydį vandens telkinys Lietuvoje – Kupiškio marijonis vadinamas Lévens tvenkinys. „Kamarita“ ar kokia kita panaši ištaiga grąžintų į miestą tą dėmenį, kurio negali suteikti nei biblioteka (buv. žydų sinagoga), nei bažnyčia, nei gausios ir turtingos dėvėtų drabužių parduotuvės – ji žmonėms grąžintų orumą, o miestui – turinį, dabar nesurandamai pasimetusį kažkur tarp „Norfos“ ir „Maximos“. Gal tada, norint išspręsti kokią problemą, kupiškėnams vis rečiau reikiėtų muiliuotos virvės.

Vasara – ir ekspedicijų metas

Daiva ČERVOKIENĖ

Rašytojas Jonas Linkevičius jau parengė monografiją „Baisogala“ ir rengia leidinį apie Šeduvą, Arvydas Valionis – monografiją „Biržai“.

Prisiminti senieji valsčiai

Kodėl monografijos leidžiamos apie buvusius valsčius, o ne apie rajonus ar parapijas? Pasak „Versmės“ leidyklos vadovo Petro Jonušo, valsčiai – vienas seniausių ir ilgai išsilaičiusių Lietuvos administracinių vienetų. 1861 m. panaikinus baudžiavą, vienoje Rusijos imperijoje vėl buvo ivesta luominė valstiečių savivalda – valsčiai. Lietuvai tapus nepriklausoma, jų ribos patikslintos, kad labiau sutaptų su katalikų religinių bendruomenių – parapijų – ribomis. Kelis šimtmečius vienoje teritorijoje gyvenę to paties dvasinio centro, parapijos telkti žmonės sukūrė mikrokultūrą, išsiskyrusi savita šnekta, įvairiai tradicinės kultūros savitumais. Parapija ir valsčius buvo pagrindiniai kaimo žmogaus kilmės vienos orientyrai.

Dar ne per vėlu?

Kalbant apie ekspedicijas ir lauko tyrimus žmonėms dažnai kyla šis klausimas. Dar XIX a. broliai Jonas ir Antanas Juškos yra sakę, kad po 10-20 metų gali nelikti ko užrašinėti – seni žmonės miršta ir nusineša nebūtin daug vertinę dalykų, tačiau ekspedicijos organizuojamos iki šiol.

Pasak žymaus kraštotoyrininko, J. Basanavičiaus premijos laureato Venanto Mačiekiaus, parengusio jau devynias „Lietuvos valsčių“ serijos monografijas, ekspedicijos ir lauko tyrimai ypač aktualūs tradicinių kultūros tyrinėtojams – etnografiams, kalbininkams ir tautosakininkams, taip pat gamtininkams, sociologams. Mažėja senosios kartos žmonių, gimusių iki 1930 m. ir gyvenusių žemdirbių kultūros aplinkoje, galinčių papasakoti apie tradicinius papročius, verslą, gyvenimo būdą, išlaikiusi savo šnekta, žinancią tautosakos perlą. Todėl tyrimams mažta galimybė sukaupti etnografinių, tautosakos, kalbos, šnekų faktų, mažėja ir renkančių šią medžiagą, bet daugėja besidominčių vietos istorija, gamta.

Kiekvieno indėlis yra svarbus

Ekspedicijų dalyviai ir šią vasarą lankys miestelių ir kaimų gyventojus, teirausis apie krasto praeitį, buitį, papročius, užrašinės jų pasakojimus, prisiminimus, tautosaką.

Nuoširdžiai prašome ateiti ir prisidėti prie šio darbo visus, gyvenusius ar gyvenančius buvusius valsčiaus teritorijoje. Padėkite rasti vietinių įvykių ir apylinkių žinovų. Parodykite ekspedicijų dalyviams išsaugotas nuotraukas, laiškus, kitus dokumentus. Patiekta medžiaga bus fiksuaroma, apibendrintama monografijos straipsniuose, nurodant pateikėjų vardus ir pavardes, o vėliau – perduodama mokslo institucijų saugykloms.

Visus Lietuvos lokalinius tyrimais besidominčius specialistus, kraštotoyrininkus, pedagogus, rašytojus, žurnalistus, kitus žodžio meistrus, „Lietuvos valsčių“ serijai jau rašiusius mokslininkus, mokslo bendruomenės, aukščiau mokyklų, institutų atstovus, doktorantus, magistrantus, visus norinčius kuo nors prisidėti malonai kviečiame dalyvauti ekspedicijose.

Daugiau informacijos: http://www.versme.lt/ekspedicijos_2012.htm

„Santaros-Šviesos“ suvažiavimas

Birželio 22–24 d. Molėtų rajone, Alantone, Naujasodyje, Technikumo g. 2.

Dalyvių registracija iki birželio 19 dienos: Elena Sakalauskaitė, tel.: (8 678) 88111, e. paštas: elena.sakalauskaitė@gmail.com

14 d., ketvirtadienį, 17 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus M. Žilinsko dailės galerijoje (Nepriklausomybės a. 12, Kaunas) – parodos „Slovakų grafikos menas. Klasikinės technikos“ atidarymas. Renginyje dalyvauja Slovakijos Respublikos ambasadorius J. E. Dušan Krištofik ir Slovakijos Respublikos garbės konsulas Vytautas Mikaila. Paroda veiks iki liepos 22 d.

92-ojo kūrybinio sezono birželio mėnesio repertuaras

14 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Aušros Marios Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalių postdrama pagal Jeano Anouilho „Antigonę“. Režisierius Jonas Juras. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 15, 30 Lt.

15 d., penktadienį, 18 val. premjera! Rūtos salėje – Eugenes Scribe „Priežastys ir pasekmės“. Istorinė komedija. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kaina – 40 Lt.

16 d., šeštadienį, 18 val. Rūtos salėje – Friedricho von Schillerio „Plēsių“. Antidekalogas (N-16). Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietu kaina – 30 Lt.

17 d., sekmadienį, 18 val. Rūtos salėje – Bian Friel „Stebuklingasis Tenesis“. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kaina – 30 Lt.

22 d., penktadienį, 18 val. Mažojoje salėje – trupė iš Japonijos „Jiutamai“: „Japonijos gamtos ir istorijos vienovės išraiška tradicinėje japonų muzikoje ir šokyje“. Renginio trukmė – 1.30 val. Iėjimas nemokamas (būtina registracija teatro kasoje).

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

14 d., ketvirtadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislavas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

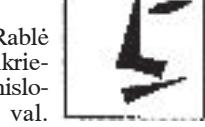
15 d., penktadienį, 18 val. Aleksandro Volodino „Penki vakarai“. Dvių dalių romantinė drama. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

20 d., trečiadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezā“. Pasimatymas po dvdešimties metų. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietu kainos – 28, 35 Lt.

Teatro kasa (Kestutio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

14 d., ketvirtadienį, 15 d., penktadienį, 19 val. premjera! Edwardo Albee „Silvija“. Režisierius Vytautas Balsys. Bilietu kaina – 35 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

16 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Atostogos pas dėdė Titą“. Režisierė Jūratė Januškevičiūtė. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

17 d., sekmadienį, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – „Kiškis drąsuolis“. Spektaklis-žaidimas, kurį padeda kurti vaikai. Nu 3 m. Režisierius Andrius Žiurauskas. Bilietu kaina – 8 Lt.

23 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Uma-Uma“. Kaip tarp susivėlusų būti susiūkavusiam, tarp nuobodžių – įdomiam, ir kaip nuo alkano apginti geriausią draugą? Nu 3 m. Režisierius Andrius Žiurauskas. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.

15 d., penktadienį, Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešojoje bibliotekoje (Laisvės al. 57) atidarama dailininko Sauliaus Kruopio tapybos paroda „Tapytojo vasara“.

14 d., ketvirtadienį, 18 val. Ryšių istorijos muziejuje (Rotušės a. 19, Kaunas) – Henriko Schütze's (Danija) tapybos darbų parodos atidarymas. Paroda veiks iki liepos 10 d.

16 ir 17 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpų muzikos koncertai. Skambės Frederiko Šopeno kūriniai. Karilionu skambins Giedrius Kuprevičius.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negrąžiname.

XVII Pažaislio muzikos festivalis

15 d., penktadienį, 17.30 val. Žiežmarų Šv. Apašalo Jokūbo bažnyčioje, **16 d., šeštadienį, 17 val.** Jiezno Šv. Arkangelo Mykolo ir Jono Krikštytojo bažnyčioje, **17 d., sekmadienį, 17 val.** Birštono Šv. Antano Paduviečio bažnyčioje – koncertai, skirti Maironio 150-osioms gimimo metinėms. Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Dirigentas Petras Bingelis. Maironio eiles skaitys aktorius Rimantas Bagdzevičius. Programoje: lietuvių kompozitorų chorinė muzika pagal Maironio eiles. Iėjimas nemokamas.

16 d., šeštadienį, 17 val. Zapyskio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje – Sigutė Stonytė (sopranas), Viktoras Geršimovas (sopranistas), Jurgis Karnavičius (fortepijonas). Programoje: Georg Friedrich Händel, Wolfgang Amadeus Mozart, Balyšas Dvarionas, Jacques Offenbach, Giacomo Puccini, Henry Purcell, George Gershwin, Léo Delibes. Bilietu kaina – 15 Lt.

17 d., sekmadienį, 18 val. Rūtos salėje – Bian Friel „Stebuklingasis Tenesis“. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kaina – 30 Lt.

20 d., trečiadienį, 19 val. Babtyno-Žemaitkiemio dvare – balalaikos genijus Aleksej Arkipovskij (Rusija). Bilietu kaina – 25 Lt.

24 d., sekmadienį, 18 val. Kauno valstybinėje filharmonijoje – „Karmen, Carmen, Carmen“. Judita Leitaitė (mezzo-sopranas), Rūta Mikelaitytė-Kašubienė (fortepijonas), Nataša Kovaliova (šokis). Programoje: Manuel de Falla, Georges Bizet, Manuel Ponce, R. Sarsos, X. Romero. Bilietu kainos – 10, 15 Lt.

Bilietu į festivalio koncertus galima išsigyti: Kauno valstybinės filharmonijos kasoje (II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78), renginio vietoje valandą prieš renginį ir bet kurioje *Tiketos* kasoje ar internetu www.tiketa.lt.

15 d., penktadienį, 16 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – Rotušės aikštės kaimynų tradicinės susitikimai. Programoje: poetinė-muzikinė kompozicija „Vakaras su Maironiu“, skirta poeto, prelato Jono Mačiulio-Maironui 150 metų jubiliejui. Maironio eilėraščius, ištraukas iš laiškų ir pamokslių, S. Gedos sonetus „Maironio mirtis“ skaitytais Virginija Kochanskyte ir Petras Venslovas, M. K. Čiurlionis, A. Kačanauskas ir J. Naujalis. Bilietu kaina – 10, 15 Lt. Bus pristatyta šių menininkų nauja kompaktinė plokštėlė „Ant aukuro širdį nešiu“.

19 d., antradienį, 17 val. rašytojo, vertėjo, redaktoriaus Antano Vaičiulaičio 20-ųjų mirties metinių minėjimais. Dalyvaus rašytojo dukros Danutė Nourse ir Aldona DeBold, Išeivių literatūros skyriaus vedėja Virginija Paplauskienė, aktorius Petras Venslovas. Fortepijonu gros Beata Vingraitė, renginį ves rašytoja Aldona Ruseckaitė. Renginys skirtas Mokyjų metams.

20 d., trečiadienį, 17 val. literatūros-muzikos vakaras iš renginių ciklo „Kauniečiai Maironiu“. Renginys skirtas Maironio metams. Programoje Kauno menininkai skaitys Maironio eiles, fortepijonu gros kompozitorius Giedrius Kuprevičius. Renginį ves rašytoja Aldona Ruseckaitė.

15 d., penktadienį, 18 val. ir 20 val. Kauno šokių teatre „Aura“ (M. Daukšos g. 30 A) – šokių spektaklio „Tik niekam nėsakyk“ premjera. Režisierius Andrius Kurienius. Bilietu kaina – 15 Lt. Bilietu galima išsigyti teatro kasoje likus 1 val. iki spektaklio.

Staiga mirus dailininkui
ROMUI ORANTUI
velionio artimuosius nuoširdžiai užjaučia
Kauno meno kūrėjų asociacija.

Staiga mirus kompozitoriu
VLADUI ŠVEDUI
velionio šeimą ir artimuosius nuoširdžiai užjaučia
Kauno meno kūrėjų asociacija.

In memoriam

VLADAS ŠVEDAS

(1934 04 02 – 2012 06 08)

Birželio 8 d. staiga mirė kompozitorius, muzikologas ir pedagogas Vladas Švedas.

Kaip visuomet pasipuošę, rysėdamas tautiniu kaklaraičių pastarosiomis savaitėmis V. Švedas ne kartą lankėsi Vilniuje: rūpinosi autorinės muzikos valanda Vilniaus arkikatedroje (numatyta lapkričio 11 dieną), biusto pastatymu kompozitorui Jonui Dambrauskui Kauno valstybinio muzikinio teatro skverelyje... Paskutinis kompozitoriaus skambutis ketvirtadienį buvo itin džiaugsmingas: programa sudaryta, su atlikėjais sutarta, kultūros ministras pritarė Jono Dambrausko atminimo įamžiniui, žadėjo padėti... Sutikęs, kad laiko viskam pasirengti dar labai daug, kompozitorius dalijosi kūrybiniais sumanymais ir skubėjo į sodybą kurti simfonijos...

Šeštadienį sulaukėme liūdnos žinios: jis išėjo...

V. Švedo muzikos stilistikai didelės įtakos turėjo gimtosios Džiukijos dainos, lietuvių folkloro studijos Muzikos akademijoje, taip pat M. K. Čiurlionio kūryba ir pasaulėjauta. Tačiau kompozitorius domėjosi ir moderniomis XX a. muzikos kryptimis, todėl jo kompozicijose aptinkamos įvairios komponavimo technikos. V. Švedo kūryboje vyrauja Tėvynės ir tautos, jos praeities tema, religiniai, filosofiniai apmąstymai. Tarp svarbiausių kompozitoriaus kūrinių – operos „Kauko saknė“, „Gelių mergyte“, sceninė poema „Vilties ir skausmo psalmės“, 13 simfonijų, koncertai įvairiems instrumentams, vokalinės simfoninės poemos, kantatos, oratorių ir daugybė kamerinių instrumentinių bei vokalinų kūrinių.

V. Švedas gimė 1934 m. balandžio 2 d. Dubičių kaime, Varėnos rajone. Pažinti su muzika pradėjo Panevėžio berniukų gimnazijoje. Cia mokydamasis grojo pučiamųjų orkestre, kompozitorius Antano Belazaro paskatintas sukūrė pirmuosius kūrinius. 1953–1958 m. studijavo Lietuvos muzikos akademijoje, prof. Jadvigos Čiurlionytės vadovaujamo Folkloro katedroje. 1965 m. baigė kompozicijos studijas Lietuvos muzikos akademijoje pas prof. Juliju Juzeliūnų. Prof. Jadvigos Čiurlionytės skatinamas tyrinėjo lietuvių muzikinio folkloro ypatumus, parašė šia tema dvi monografijas.

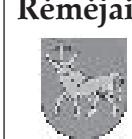
V. Švedas dėstė muzikos teorijos disciplinas Panevėžio aukštės muzikos mokykloje ir nuo 1967 m., apsigyvenęs Kaune, J. Grudžio aukštės muzikos mokykloje (dabar konservatorija), buvo šios mokyklos muzikos teorijos skyrius vedėjas. Vėliau vadovavo Kauno menininkų namams, o 1982–1985 metais buvo M. ir K. Petrauskų memorialinio muziejaus direktorių. Nuo 1990 m. atsisakė visų pareigų ir dirbo vien kūrybinį darbą.

Kompozitorius V. Švedas daug jėgų skyrė ir muzikinei šventeiškai veiklai: rengė autorinius koncertus-paskaitas Lietuvos miestuose ir miesteliuose, koncertų ciklą „Pro memoria“, skirtą Kauno kompozitorų kūrybai, koncertų-susitikimų ciklą „Šiuolaikinių Lietuvos kompozitorų portretai“. V. Švedo pastangomis Kaune memorialinės lentomis buvo pažymėti namai, kuriuose gyveno kompozitoriai Juozas Indra, Juozas Pakalnis, Teodoras Brazys, sutvarkytu kompozitoriu Juozo Grudžio, Stasys Simkaus, Juozo Pakalnio, Česlovo Sasnausko antkapinių paminklai ir kapai. V. Švedas redagavo ir instrumentavo Pakalnio, Sasnausko, Banaičio bei kitų kompozitorų simfoninius ir chorinius kūrinius.

Muzikologų ir kultūros istorikų kompozitorius V. Švedas vadinas šiuolaikinės moderniosios lietuvių muzikos etalonu. Vienėm V. Švedo kūryboje skamba kosminė muzika, kiti susipinančių, pasikartojančių garsų paletėje išskiria lietuviškas spalvas ir priestaringo šių dienų pasaulio konstrukcijas. Kompozitorius sakydavo modernizmo émėsis kaip rezistencijos, į kurią jauną studentą nukreipė jo mokytojai, muzikologai ir kompozitoriai, tarpukario metais baigę mokslus Vakarų Europos universitetuose.

Visą V. Švedo simfoninės muzikos kūrybą Lietuvoje atliko Juozas Domarko ir Roberto Šerveniko diriguojamas Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Graži bičiulytė kompozitorius siejo su Kauno valstybiniu choru ir jo meno vadovu Petru Bingeliu. Kamerinius kūrinius mielai atliko įvairių kartų žymiaus Lietuvos atlikėjai.

Rėmėjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RĒMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 – einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 – biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 – valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Operetės festivalyje – spektaklio premjera

Tarptautinis festivalis „Operetė Kauno pilyje 2012“ – liepos 6–7 d. 20 val. prie Kauno pilies

Kaune vasaroti likę miestelėnai ir jų svečiai šiltus laisvadienų vaikus kviečiami praleisti šalia Kauno pilies, aplink sklandant nuostabiai vokalinei muzikai, pasidžiaugti lengvabūdés operetės žavesiu. Pirmą kartą festivalioistorijoje žiūrovai bus pakvieti i spektaklio premjera – operetę „Karaliaus antrininkas“.

2012 m. liepos 6–7 d. laikinoji sostinė jau vienuoliktą kartą skendės tarptautinio festivalio „Operetė Kauno pilyje“ melodijose, kviesdama miesto gyventojus ir svečius nemokamai klausytis koncertų istorinėje Kauno vietoje. „Festivalis – puiki galimybė išgirsti bei pamatyti garsius, mylimus ir dar neatrastus Lietuvos bei užsienio dainininkus, pasimėgauti gera muzika, – sako vienas renginio organizatorius Benjamas Želvys, besidžiaugiantis, kad pagrindinis šio antrą kūrybos dešimtmetį pradėjusio renginio akcentas – operetės žanro spektaklio pastatymas festivalio scenoje Kauno pilies prieigose.

Kitas organizatorius Danielius Vébra pritaria, kad pradėtas antras festivalio dešimtmetis solidžiai liudija apie šios kultūrinės šventės prasmingumą bei reikalinumą, jis prisimena, kiek šaunių, jau pripažintų Lietuvos dainininkų karjerą pradėjo šiam festivalyje ir jiems nusišypsojo laimė dainuoti šalia ryškiausią Lietuvos bei užsienio scenos grandų.

Operos, operetės ir miuziklo vaikare „Muzika prie Kauno pilies“ (liepos 6 d.) skambės gražiausios operų, operečių, miuziklų arijos ir duetai, šokio meistrių atliekami choreografiniai numeriai. Solidų koncerto atlikėjų būrių vardijo trečiasis organizatorius Gediminas Maciulevičius: „Dainuojas Virgilijus Noreika, Vytautas Juozapaitis, Edmundas Seilius, Kristina Zmaišaitė, Kestutis Alcauskis, Ieva Vaznelytė, netgi roko dainininkas Jaronimas Milius, Peller Karoly iš Vengrijos.“ Paklaustas, kokių naujų veidių išvysime renginyje, G. Maciulevičius pasidžiaugė, kad sutiko dalyvauti lietuvių Evelina Sa-

senko, Mindaugas Rojus, Eugenijus Chrebtovas, Aistė Širvinskaitė, jauna, bet sparčiai savo pasiekimais muzikus profesionalus stebinant Eglę Šidlauskaitė. Sutiko dalyvauti ir kauniečiams jau žinomas puikus tenoras iš JAV Erikas Fentonas bei nauja vengrų operetės žanro kaskadinių pora Bodi Barbara ir Szabo Davidas.

Siemet, kaip ir kasmet, festivalyje grieš Europos šalių jaunimo simfoninis orkestras, jam diriguos vyriausias festivalio dirigentas Julius Geniušas, dirigentai Jonas Janulevičius ir Sergejus Rolduginas (Rusija).

Pagrindinis šio festivalio akcentas – linksmo, šmaikštaus, geriausias lengvabūdés operetės tradicijas atspindičio spektaklio „Karaliaus antrininkas“ premjera. Spektakli stato režisierius Kestutis Jakštatas, dirigentas Virgilijus Visockis, scenografiją kuria Vaidotas Jakutis, kostiumų dailininkė Kotryna Daujotaitė, choreografių Dainius Bervingis ir Gintaras Visockis, choremeisterė Rasa Vaitkevičiūtė.

Dainuos ir vaidins G. Maciulevičius, Kristina Siurbutė, Raimondas Baranauskas, Tomas Ladiga, Žanas Voronovas, Raimonda Tallat-Kelpšaitė, Danielius Vébra, Živilė Bosaitė, Dainius Bervingis ir Gintaras Visockis. Dalyvaus choro ir baletu artistai.

Režisierius K. Jakštatas sako, kad spektaklio siužetas tik iš pirmo žvilgsnio atrodė nerūpestingai smagus, tačiau tame kalbama apie amžinus dalykus – meilę ir išdaivystę, tikras ir netikras vertėbes. Išryškintas visuomeninis socialinis pradas, karjerizmas. Nors istorija sena, aišku, kad niekas nepasikeitė – žmogui, klausančiam prigimtinio sąžinės balso, pritapti šiam pasaulyje labai sunku, jis prisitaikėlių ir karjeristų visuomenėje laikomas autsaideriu. Nepaisant to, būtent tokis asmuo ir yra laimignausias, nes tik jis – žmonijos pažangos variklis.

Šį spektaklį pagal Tadeuszo Dobrzański operetę „Karaliaus ložė“ žiūrovai galės pamatyti liepos 7 d.

Vienintelė organizatorė dama Laimutė Kuzmickaitė-Milašienė atviravo, kad būtent operetės pastatymas vienoje gražiausią laikinosios sostinės erdvii buvo rengejų svajonė ir pagrindinis tikslas, todėl šie metai festivalio istorijoje taps vienu reikšmingiausiu puslapiu.

Abu renginiai – koncertinis vaikas ir operetės premjera – vyks tradicinėje vietoje, slėnyje prie Kauno pilies, liepos 6–7 d.

„Operetė Kauno pilyje“ – originalus, pirmasis operetės festivalius Rytuose. Jo idėjos autoriai ir organizatoriai – „Baritonų trio“ dainininkai G. Maciulevičius, D. Vébra, B. Želvys ir kolegė L. Kuzmickaitė-Milašienė. Festivalis rengiamas nuo 2002 m. Nuo pirmosios „Operetės Kauno pilyje“ organizatoriai žiūrovus pakvietė į daugiau nei 50 skirtinės tematikos koncertinių programų, kuriose dainavavo per 150 tiek pripažintų, tiek karjerą pradedančių dainininkų iš Lietuvos ir žinomų atlikėjų iš 18 Europos šalių. Per tuos metus festivalio koncertus dirigavo 20 dirigentų, programose dalyvavo 12 įvairių sudėčių kolektivų, atlikti daugiau nei 800 skirtinės pavadinimų kūrinių.

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Agora“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienė, birželio 19 d., Kitokio kino klube žiūrėsime jauno ispanų režisieriaus Alejandro Amenabarо istorinės tematikos dramą „Agora“.

Pirmieji filmo kadrai lakonišku metařatininko stiliumi supažindina mus su istoriniu kontekstu: „Ketvirtojo šimtmecio pabaigoje Romos imperija artėjo prie savo kracho. Egipto provincija Aleksandrija dar išsaugojo buvusių didybės dalį. Čia buvo du iš septynių senojo pasaulio stebuklų – nuostabus Foroso švyturys ir legendinė Aleksandrijos bibliote-

ka, tapusi ne tik kultūros, bet ir religijos simboliu. Pagoniškos tradicijos čia sugyveno su judėjų tikėjimu. Greta šių religijų atsiraudo uždraustas, bet sparčiai plintantis naujas tikėjimas – krikščionybė.“

Platono pasekėja ir matematikė Hipatija iš Aleksandrijos (355–415 m.) pasižymėjo ir protu, ir tolerancija. Ji stengėsi išlaikyti antikinio pasaulio mokslo iš fundamentalizmo panocių ir buvo ateities mokslininkų (Galiléjaus, Koperniko) darbų įkvėpeja. Pavyduoliai nekentė Hipatijos ir rezgė prieš ją klastingas intrigas. Ji buvo nužudyta krikščionių vienuolių įaudrintos minios.

Tokią informaciją apie Aleksandrijos bibliotekos direktooriaus dukrą galime perskaityti enciklopedijose. Bet mokslynėse knygose nieko nerašoma apie ka-

daisė gyvenusių žmonių jausmus. O be jų bet kokia biografija tampa tik komentaru apie bejausmę paminklą.

Hipatijos grožis pakerėjo ne vieną jos amžininką, o jis pati mylėjo buvusį vergą Davusą ir kilmingą patricijų Orestą. Politinės sumaištis metu filosofė ir astronomė (jā įkvėptai suvaidino aktorię Rachel Weisz) bando laikytis atokiai nuo visų religinių konfliktų. Tačiau toks „neutralitas“ ją galiausiai ir pražudo. Hipatija meta išsūkį visuomenės tradicijoms, dėl mokslo paukūjusi galimybę sukurti šeimą. Ši filmo idėja veikiausiai patiks šiuolaikinėms feministėms. O krikščioniškų tradicijų puoselėtojams didelį nerimą turėtų sukelti filmo autorų pastangos religinius fanatikus pateikti taip, kad jie atrodytų kaip šiuolaikinio Talibano giminaiciai.

Savaitgalis prie televizoriaus

„Anarchija Žirmūnuose“ prieš futbolo karštinę

Gediminas JANKAUSKAS

Pasauli užvaldė futbolo karštinė, kuriai nugalėti nėra jokių vaisių. Prieš šią kas ketverius metus žmoniją apimančią ligą bejėgiai netik medikai. TV tinklelių sudarytojai taip pat pripažista, kad konkuruoti su Futbolo čempionatu beprasmis – kad ir ką rodytum, vis vien nuotolinio valdymo pulteliui masiškai jungis tuos kanalus, kuriuose nuo prakaito suplukusios dvi dešimtys vyrų vaikysis vieną kameruoli.

Todėl kinui skirtą laiką lietuviškos televizijos dažniausiai užpilda jau ne kartą rodytais filmais arba tradiciniu komerciniu niekalu. Iškilesnių filmų tokia repertuarinė politika žada nedaug.

JAV režisierius Oliverio Stone'o „Pasaulio prekybos centras“ (ketvirtadienis, 22.00 val., TV6) kurtas 2001-ųjų teroro akto penktosioms metinėms paminėti. Jame rodomi ir

šokiruojami teroristų atakos kadrai (dabar juos pamatyti filmo herojų akimis), bet pagrindinis dėmesys skirtas dviem pareigūnams, kurie pirmieji puolė gelbėti žmones ir patys buvo gyvi palaidoti po dangoraižiu gruviėsiai. Čia seržantas Džonas Makloulinas ir karininkas Viljamas Chimenas paleido dyliką valandą, bet buvo išgelbėti.

„Terapinis“ O. Stone'o filmo poeikis akivaizdus. Režisierius kiek īmanoma stengiasi išvengti patoso. Ne visados pavyksta išlavoruoti ant labai aštrų briaunu. Bet svarbiausia, regis, tikrai pavyko: nors „Pasaulio prekybos centras“ ir remiasi autentiškais tragedijos faktais, filmas yra ne apie žūtį, o apie viltį, išsigelbėjimą ir gyvenimą.

Naujo lietuviško kino gerbėjams turėti patikti jauno režisieriaus Sauliaus Drungos „Anarchija Žirmūnuose“ (ketvirtadienis, 22.55 val., TV1). Šio lietuviško filmo kelias į ekranus buvo visai ne tokis, nei

įprasta. Pradžioje būsimam režisieriui Kanų kino festivalyje įteiktas Europos „Media“ programos „Naujojo talento“ prizas. Tada privačioje studijoje „Tremora“, bendradarbiaujant su vengrų kinematografininkais, prasidėjo filmavimo darbai. Rezultatą kritiskai sutiko Lietuvos vertintoja, o Maskvos tarpautiniam kino festivalyje pernai „Anarchija Žirmūnuose“ dalyvavo konkursinėje programe „Perspektivos“ ir laimėjo sidabrinę Šv. Jurijų statulėlę.

Fantastinis trileris „Prisiminti pavojingą“ (penktadienis, 21.50 val., TV) yra dažnai ekranuojamo fantastinės literatūros klasiko Philipo K. Dicko apskrymo kinematografinė adaptacija, vaizduojanti netoliomo pasaulio perspektyvą. Stambios modernių technologijų korporacijos vadovai pagaliau išmoko užkirsti kelią slaptos informacijos nutekėjimui: kad darbuotojams nekiltų pagunda parduoti vertingas paslaptis

konkurentams, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktorius Benas Affleckas) po kelių įtempto darbo metų tikisi papildyti savo saškaitą aštuonzenkļė suma. Tačiau vietoj atlygio specialistui įteikiamas konkurentas, pasibaigus eksperimentui, visiems jo dalyviams ištirnamai atmintis. Kompiuterių genijus Maiklas Dženingas (aktor